

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra rusistiky a lingvodidaktiky

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Problematika výslovnosti anglického jazyka ruskými rodilými mluvčími
a výslovnosti ruského jazyka anglicky hovořícími

The issue of English pronounced by Russian native speakers and Russian
pronounced by the English language speakers

Dominika Doležalová

Vedoucí práce: PhDr. Jakub Konečný, Ph.D.

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: Anglický jazyk se zaměřením na vzdělávání – Ruský jazyk se
zaměřením na vzdělávání

Odevzdáním této bakalářské práce na téma *Problematika výslovnosti anglického jazyka ruskými rodilými mluvčími a výslovnosti ruského jazyka anglicky hovořícími* potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce PhDr. Jakuba Konečného, Ph.D., samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 25. listopadu 2020

Ráda bych touto cestou poděkovala svému vedoucímu PhDr. Jakubovi Konečnému, Ph.D.,
za odborné vedení, trpělivost, cenné rady a čas věnovaný vedení této práce.

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce se zaměřuje na porovnání fonetického systému anglického a ruského jazyka. Teoretická část se zabývá obecným popisem obou fonetických systémů a jejich následným srovnáním, a také popisem jednotlivých fonetických jevů. Důraz je dále kladen na popis a realizaci vybraných fonetických procesů a jejich realizaci. Praktická část se zabývá porovnáním nahrávek jednotlivých rodilých mluvčích, přičemž je zohledněn ruský akcent v anglickém jazyce a anglický akcent v ruském jazyce. Nahrávky jsou foneticky přepsány, rozebrány a popsány.

KLÍČOVÁ SLOVA

Výslovnost, Výslovnostní chyby, Intonace, Ruský jazyk, Anglický jazyk

ABSTRACT

This bachelor thesis deals with the comparison of phonetic systems of the English language and the system of the Russian language. The theoretical part deals with the comparison of individual phonetic systems and with descriptions of selected phonetic phenomena. The focus is given to phonetic processes and their realisation. The practical part copes with the comparison of recordings of a few native speakers pronouncing the foreign language. The accent of the English language is taken into consideration in Russian and vice versa. The recordings are phonetically transcribed and then analysed and compared.

KEYWORDS

Pronunciation, Pronunciation errors, Intonation, The English language, The Russian language

Obsah

Úvod	8
1 Teoretická část	9
1.1 Fonetika a fonologie – vymezení základních pojmů	9
2 Segmentální fonetické jevy	10
2.1 Systém samohlásek anglického jazyka	10
2.2 Systém samohlásek ruského jazyka	12
2.3 Systém souhlásek anglického jazyka	13
2.3.1 Klasifikace dle místa artikulace	13
2.3.2 Klasifikace dle způsobu artikulace	14
2.3.3 Klasifikace dle znělosti	15
2.4 Systém souhlásek ruského jazyka	15
2.4.1 Klasifikace podle účasti hlasivek při výslovnosti	15
2.4.2 Klasifikace ruských souhlásek dle způsobu artikulace	16
2.4.3 Klasifikace dle místa artikulace	17
2.4.4 Klasifikace ruských konsonantů dle palatalizace	17
2.5 Srovnání segmentálních jevů anglického a ruského jazyka a časté chyby nerodilých mluvčích ve výslovnosti segmentálních elementů	18
3 Suprasegmentální fonetické jevy	20
3.1 Dynamika	20
3.1.1 Slabika v anglickém jazyce	20
3.1.2 Slabika v ruském jazyce	21
3.1.3 Slovní přízvuk v anglickém jazyce	21
3.1.4 Slovní přízvuk v ruském jazyce	23
3.1.5 Redukce v anglickém jazyce	24
3.1.6 Redukce v ruském jazyce	25
3.2 Melodie	26

3.2.1	Syntagmatické členění anglické řeči	27
3.2.2	Syntagmatické členění ruské řeči	27
3.2.3	Intonace a intonační konstrukce v anglickém jazyce	28
3.2.4	Intonace a intonační konstrukce v ruském jazyce	32
3.3	Rytmus	34
3.3.1	Rytmus anglického jazyka.....	34
3.3.2	Rytmus ruského jazyka.....	35
3.4	Srovnání suprasegmentálních elementů anglického a ruského jazyka a časté chyby nerodilých mluvčích při výslovnosti	35
4	Fonetické procesy	36
4.1	Fonetické procesy v anglickém jazyce.....	36
4.1.1	Asimilace	36
4.1.2	Palatalizace	38
4.1.3	Neutralizace	38
4.1.4	Akomodace	39
4.1.5	Elize a epenteze	40
4.2	Fonetické procesy v ruském jazyce.....	40
4.2.1	Asimilace	40
4.2.2	Disimilace	42
4.2.3	Neutralizace	42
4.2.4	Palatalizace	43
4.2.5	Akomodace	43
4.2.6	Diereze.....	44
4.3	Srovnání fonetických procesů anglického a ruského jazyka. Časté chyby týkající se fonologických procesů ze strany nerodilých mluvčích	44
5	Závěr teoretické části.....	46
6	Praktická část.....	47

7	Rozbor nahrávek anglických rodilých mluvčích při výslovnosti ruštiny	48
7.1	Rozbor nahrávky RN1	48
7.2	Rozbor nahrávky RN2	49
7.3	Rozbor nahrávky RN3	51
7.4	Rozbor nahrávky RN4	52
7.5	Rozbor nahrávky RN5	53
7.6	Rozbor nahrávky RN6	54
7.7	Rozbor nahrávky RN7	55
7.8	Shrnutí nahrávek RN1–RN7	56
8	Rozbor nahrávek ruských rodilých mluvčích při výslovnosti angličtiny	58
8.1	Rozbor nahrávky AN1	58
8.2	Rozbor nahrávky AN2	59
8.3	Rozbor nahrávky AN3	61
8.4	Rozbor nahrávky AN4	63
8.5	Rozbor nahrávky AN5	64
8.6	Rozbor nahrávky AN6	65
8.7	Rozbor nahrávky AN7	66
8.8	Shrnutí nahrávek AN1–AN7	67
	Závěr	69
	Seznam použitých informačních zdrojů	72
	Resumé	74
	Резюме	76
	Seznam příloh	78
	Příloha A: Text k nahrávkám RN1 – RN7	79
	Příloha B: Text k nahrávkám AN1 – AN7	80

Úvod

Tato práce se zaměřuje na problematiku výslovnosti angličtiny ruskými rodilými mluvčími a ruštiny vyslovované anglicky hovořícími. Dané téma je aktuální především z důvodu velkého počtu mluvčích obou jazyků tak i zvýšeného zájmu o jejich studium, kterému se oba jazyky v posledních letech těší. Navzdory tomu, že se jedná o jazyky rozdílných jazykových větví, které se vyvíjely nezávisle na sobě, je možno v jejich fonetických systémech nalézt i řadu podobností. Z hlediska výuky jazyků je velmi důležité uvědomit si, že mnoho chyb, kterých se studenti cizího jazyka dopouští, vznikají právě pod vlivem jejich rodného jazyka a nemusí být vždy snadné je eliminovat. Jako učitelé cizího jazyka bychom se měli snažit zaměřit na původ dané chyby, nalezení její příčiny v rodném jazyce studenta, a až poté ji limitovat.

Hlavním cílem práce je na základě odborné literatury popsat fonetické systémy ruského a anglického jazyka, provést jejich porovnání, identifikovat jejich podobnosti a rozdíly jak na segmentální, tak i na suprasegmentální úrovni a vyvodit nejčastější možné chyby, kterých se nerodilí mluvčí dopouští pod vlivem svého rodného jazyka. Z hlediska segmentální roviny se práce soustředí zejména na popis systému souhlásek a samohlásek a jejich klasifikaci. Na suprasegmentální rovině jsou popsány fonetické procesy, jejichž užití je nezbytné dle koherentní promluvy. Cílem praktické části je na základě analýzy sedmi ruských a sedmi anglických nahrávek, potvrdit či vyvrátit zjištění z části teoretické. Je nutno zmínit, že v českém jazyce aktuálně není dostupné žádné ucelené srovnání daných jazykových systémů, které by se opíralo o analýzu autentických nahrávek nerodilých mluvčích porovnávaných jazyků.

Do textů k nahrávkám byly zakomponovány jevy, které byly v teoretické části na základě odborné literatury analyzovány jako problematické. Texty byly zrevidovány s pracovníky kateder ruského a anglického jazyka a následně bylo provedeno rozeslání respondentům, kteří odpovídali kritériím stanoveným pro výzkum této práce. Pro naplnění cíle práce došlo k analýze jednotlivých nahrávek za pomoci odborné literatury a dostupných zdrojů a byly vyvedeny závěry. Za omezení práce lze považovat neunifikovanou úroveň znalosti jazyka jednotlivých mluvčích a nízký počet respondentů, který byl dán omezeným rozsahem práce.

1 Teoretická část

1.1 Fonetika a fonologie – vymezení základních pojmů

Fonetika je jednou z částí jazykovědy soustředící na hlásku jako materiál. Zabývá se zejména jejími artikulačními a akustickými vlastnostmi, ale i dalšími jevy, jako je například slabika, intonace, melodie a další. (Pačesová, 1998)

Fonologie je vědou zabývající se systémovým uspořádáním zvukových prostředků jazyka. Základní strukturní jednotkou fonologie je foném. Fonologie při svém zkoumání využívá poznatků fonetiky – fonetika a fonologie jsou tedy systémy úzce provázané a jeden bez druhého nejsou schopny působit. (Pačesová, 1998)

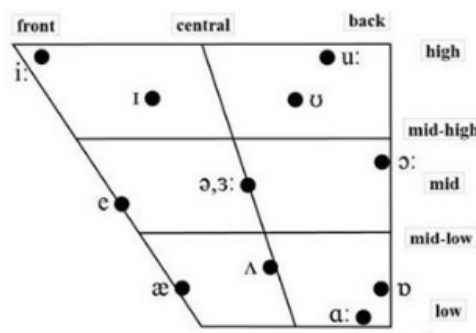
Hlavní rozdíl mezi fonetikou a fonologií spočívá v rozdílu mezi hláskou a fonémem. Hlávka je základní fonetickou jednotkou, která vzniká postupným členěním řeči. Hlávky dále dělíme na samohlávky a souhlávky. (Pačesová, 1998) Jak uvádí Ashby, foném jako základní jednotka fonologie je tvořen množinou hlásek, které formují základní rozlišitelnou jednotku, a které jedna s druhou nekontrastují. (Ashby, 2015) Distinkce mezi hláskou a fonémem tedy není klíčová pouze v teoretické rovině, ale i v rovině praktické – například při výuce výslovnosti cizího jazyka. (Pačesová, 1998) V českém jazyce rozlišujeme celkem 39 fonémů (2 diftongy, 10 samohlásek a 26 konsonantů). (Krčmová, 2018) Ruský jazyk má 43 fonémů – 6 samohlásek a 37 souhlásek. Dle většiny autorů je počet ruských vokálových fonémů roven 6 (např. Gvozďev či Šerba), někteří ale, například Spiridonov (Spiridonov, 1996) či Romportl (Romportl, 1997) uvádí, že je možné foném /ɨ/ považovat pouze za odstín fonému /и/. V tomto případě je možno tvrdit, že ruština má vokálů pět. Dle Leningradské fonetické školy spisovná ruština obsahuje vokálů 6, z čehož bude vycházet i tato práce. Ani v případě numerace konsonantů se autoři ruských fonetických publikací neshodují. Někteří uvádí počet 35 (Oliverius, 1987), někteří 34, další uvádí 37 elementů (Švedova, 1980). Nejednotnost v počtu konsonantů je způsobena především tím, že jednotliví autoři počítají mezi fonémy rozdílný počet konsonantů – především se jedná o skupinu měkkých zadopatrových konsonantů, které nejsou všemi autory považovány za samostatnou skupinu. (Konečný, 2015) Angličtina obsahuje 20 samohlásek (z toho 8 diftongů) a 24 souhlásek. (Volín, 2006)

2 Segmentální fonetické jevy

2.1 Systém samohlásek anglického jazyka

Vokální systém anglického jazyka sestává z 20 elementů (z toho 8 diftongů). Oproti ruskému jazyku je systém samohlásek angličtiny mnohem složitější a početnější, což je jedním z hlavních důvodů, proč je výslovnost anglických vokálů pro cizince problematická. Z hlediska kvality zvuku, která je determinována zejména změnou postavení úst a pohybem jazyka v dutině ústní během výslovnosti, dělíme samohlásky v anglickém jazyce dle pozice jazyka při výslovnosti – ta může být horizontální či vertikální. (Roach, 1991) V závislosti na horizontálním pohybu dělíme samohlásky v anglickém jazyce na:

- Přední samohlásky** (front vowels): /i:/, /i:/, /e/, /æ/ – při výslovnosti těchto samohlásek se hřbet jazyka hýbe směrem dopředu a vzhůru k tvrdému patru.
- Střední samohlásky** (central vowels): /ɜ:/, /ʌ/, /ə/ – při výslovnosti se nejvyšší bod jazyka nachází v pozici mezi měkkým a tvrdým patrem dutiny ústní.
- Zadní samohlásky** (back vowels): /u:/, /ʊ/, /ɔ:/, /o/, /ɑ/ – při výslovnosti se zadní část hřbetu jazyka pohybuje směrem k měkkému patru dutiny ústní.

Obrázek 1 – Dle Roache (Roach, 1991)

S ohledem na vertikální pohyb jazyka při výslovnosti anglických samohlásek dle Roache (Roach, 1991) rozlišujeme:

- Zavřené samohlásky** (close vowels) – tato charakteristika samohlásek se vyznačuje zdvižením hřbetu jazyka až ke klenbě dutiny ústní.
- Otevřené samohlásky** (open vowels) – v tomto případě je mezi klenbou dutiny ústní a hřbetem jazyka zachován široký průchod.

c) **Středové samohlásky** – artikulace je svou charakteristikou mezi dvěma výše uvedenými extrémy. Dále tuto skupinu dělíme na:

- a. Polozavřené samohlásky (mid-close vowels) – Výslovnost mezi středovými a zavřenými vokály.
- b. Polootevřené (mid-open vowels) – výslovnost je mezi charakteristikou středových a otevřených samohlásek.

Dalším aspektem, který je třeba v případě klasifikace anglických samohlásek uvážit, je labializace. Jak uvádí Roach, při výslovnosti samohlásek v angličtině rozlišujeme tři následující pozice rtů:

- a) Zaokrouhlené rty – například při výslovnosti fonémů /u/, /u:/, /ɔ:/ a dalších zadních samohlásek, kdy se hřbet jazyka pohybuje směrem k měkkému patru dutiny ústní.
- b) Rozšířené rty – například při výslovnosti fonémů /i/, /i:/.
- c) Neutrální pozice rtů – nejlepším příkladem neutrální pozice rtů je výslovnost anglického fonému /ə/.

Kvantita samohlásek v anglickém jazyce je těsně spjata s jejich délkou. Jako i v jiných jazycích rozlišujeme i v angličtině krátké /ɪ, e, æ, ʌ, ʊ, ɒ, ə/ a dlouhé samohlásky /i: ɜ:, ɑ:, u:, ɔ:/. Nelze ale tvrdit, že určité vokály náleží pouze do jedné, či druhé výše uvedené skupiny. Jejich délka závisí na jejich pozici v rámci slova. (Cruttenden, 2014)

Jedním z aspektů, které ovlivňují délku vokálu v angličtině, je přítomnost fortisové souhlásky – takzvané prefortisové krácení. V případě, že po vokálu v anglickém jazyce následuje fortisová souhláska, je tento vokál zkrácen. (Ashby, 2015) Prefortisové krácení užíváme zejména k distinkci mezi slovy, u kterých by v případě stejné výslovnosti vokálu docházelo k záměně – například anglická slova *ex* /ɛks/ a *eggs* /egz/. Kvalita samohlásky [e] je v uvedených příkladech zachována, mění se pouze její kvantita.

Dále samohlásky dělíme na nosové a ústní. Většina jazyků disponuje ústními samohláskami – mezi nimi i čeština, ruština a angličtina. Ústní samohlásky jsou vyslovovány při pomoci zvednutého měkkého patra dutiny ústní, čímž je zabráněno vniknutí proudu vzduchu vznikajícího při výslovnosti do nosní dutiny. (Ashby, 2015)

V anglickém jazyce se užívá jak jednoduchých samohlásek (monoftongů), tak dvojhlásek (tzv. diftongů) a trojhlásek (trifftongů). (Ashby, 2015) Diftongy jsou specifické proměnlivostí své kvality v rámci slabiky. Při výslovnosti diftongu je zpravidla jeho první část vyslovena silněji a dlouze, druhá potom slaběji a krátce. Rozlišujeme ty, které mají při

výslovnosti sklon klesat k fonému /ə/ (centering diphthongs) – například /eə, ɪə, uə/. Dále ty diftongy, jejichž druhá část klesá k fonému /ɪ/ (closing diphthongs). Do této skupiny patří dvojhlásky /ɔɪ, eɪ, aɪ/. Poslední skupinou jsou ty diftongy, které mají sklon klesat směrem k fonému /ʊ/ – jsou to fonémy /əʊ/ a /aʊ/. (Roach, 1991)

Na rozdíl od češtiny a ruštiny se v angličtině také setkáváme s triftongy. Tyto komplexní samohlásky se vyznačují rapidní změnou kvality při výslovnosti. Způsob jejich vzniku je totožný se vznikem dvojhlásek s tím rozdílem, že v tomto případě je vyslovený diftong zakončen zvukem šva. V angličtině rozlišujeme tyto trojhlásky: /eɪə, aɪə, ɔɪə, əʊə, aʊə/. (Roach, 1991)

2.2 Systém samohlásek ruského jazyka

Klasifikace samohlásek v ruštině záleží na směru pohybu jazyka při jejich výslovnosti. Opět se jedná o pohyb horizontální či vertikální. Níže uvedené členění vychází ze základní podoby vokálu – neuvažujeme tedy kvalitativní a kvantitativní změny, ke kterým dochází při redukci nebo v případě specifických pozic vokálu ve slově.

Dle horizontálního pohybu jazyka dělíme ruské samohlásky na:

- a) přední samohlásky – [ɪ], [e],
- b) středové samohlásky – [a],
- c) zadní samohlásky – [o], [y].

Členění ruských samohlásek dle vertikálního pohybu jazyka je následující:

- a) vysoké hlásky – [y], [ɪ], [ɨ],
- b) středové hlásky – [o], [e],
- c) nízké hlásky – [a].

Stejně jako v anglickém jazyce i v ruském jazyce se při výslovnosti samohlásek uplatňuje labializace. V tomto případě se ale týká pouze dvou fonémů – vysokého, zadního [y] a středového, zadního [o]. (Romportl, 1997)

2.3 Systém souhlásek anglického jazyka

V anglickém jazyce lze nalézt celkem 24 konsonantů. Jako i v mnoha ostatních jazycích jsou tyto souhlásky děleny v závislosti na místě artikulace, způsobu artikulace a znělosti.

2.3.1 Klasifikace dle místa artikulace

Místem artikulace dle Ashbyho nazýváme část řečového aparátu, která se podílí na výslovnosti určité hlásky. Dle místa artikulace dělíme anglické konsonanty následovně (Roach, 1991):

- a) **Bilabiální souhlásky** – pokud jsou do výslovnosti aktivně zapojeny oba rty, hovoříme o bilabiálních souhláskách. V anglickém jazyce za tento typ považujeme hlásky [p], [b], [m].
- b) **Labiodentální souhlásky** – ty, při jejichž produkci se jako aktivní orgán zapojuje dolní ret, jako pasivní hrana předních zubů. V angličtině se jedná o hlásky [f] a [v].
- c) **Dentální souhlásky** – aktivním orgánem je jazyk, pasivním opět hrana předních zubů. Příkladem anglických dentálních souhlásek je [ð] a [θ].
- d) **Alveolární souhlásky** – u tohoto typu souhlásek považujeme za aktivní orgán hrot jazyka, za pasivní alveolární výstupek dutiny ústní – jedná se o souhlásky [t], [d], [n], [l], [s], [z].
- e) Pokud se na výslovnosti aktivně podílí hrot jazyka a pasivně zadní část alveolárního výstupku, hovoříme o souhláskách **postalveolárních** – v angličtině se jedná o [ʃ], [tʃ] [ʒ], [dʒ].
- f) Je-li aktivně zapojen hrot jazyka a pasivně tvrdé patro, jde o hlásky **palatální**. Jedinou palatální hláskou v angličtině je [j].
- g) U **velárních** souhlásek je aktivním elementem zadní část jazyka, pasivním měkké patro – jde o hlásky [k], [g], [ŋ].
- h) **Glottální** souhlásky jsou specifické zejména tím, že orgánem podílejícím se aktivně na jejich vzniku jsou hlasivky. V angličtině se jedná o foném [h], který je glottální frikativa. Ten se vyskytuje převážně v angličtině, což se mnohdy stává překážkou pro studenty angličtiny – zejména pro rusky mluvící jedince.

Specifickým je v angličtině foném [w], který má dvojí artikulaci – jedná se o labio-velární konsonant. Společně s fonémem [j] je tento z fonetického hlediska blízký spíše vokálu. Hlavním důvodem je nepřítomnost překážky při produkci tohoto fonému. Z hlediska fonologie ale řadíme [w] a [j] mezi konsonanty. (Cruttenden, 2014)

2.3.2 Klasifikace dle způsobu artikulace

Pokud hovoříme o způsobu artikulace souhlásek, uvažujeme především to, co se stane při výdechu během artikulace se vzniklým proudem vzduchu – tedy je-li zastaven či uniká dutinou nosní. Také je třeba zvážit, jaké artikulátory se na jeho modifikaci podílí.

V případě, že jsou artikulátory uzavřeny a proudu vzduchu není umožněn volný průběh, dochází ke vzniku tlaku. V tomto případě vznikají takzvané **obstruenty**. Pokud je ale zachován alespoň částečný průchod, nazýváme vzniklé souhlásky **sonory**. (Ashby, 2015)

Dle artikulátorů podílejících se na jejich vzniku dále dělíme anglické souhlásky na (Cruttenden, 2014):

- a) **Plozivy** – jak popisuje Cruttenden, tyto souhlásky vznikají při maximálním možném sevření v řečovém traktu a následné plozi. Jedná se o souhlásky: [p], [b], [k], [g], [t].
- b) **Afrikáty** – stejně jako plozivy i tyto souhlásky vznikají při těsném sevření artikulátorů, což vede k přetlaku a následné plozi. Tento typ se od předchozího odlišuje přítomností šumu, který vzniká díky konstrikci. Jedná se o hlásky [tʃ] a [dʒ].
- c) **Nazály** – při vzniku nazálních souhlásek dle Cruttendena dochází k uvolnění tlaku v dutině ústní skrze snížené měkké patro, které umožňuje unik vzduchu skrze dutinu nosní. V anglickém jazyce se jedná o tyto fonémy: [m], [n], [ŋ].
- d) **Laterály** – jedná se o souhlásky, které vznikají při částečném sevření v řečovém traktu. K úniku vzduchu dochází po obou stranách jazyka. V angličtině se jedná o foném [l].
- e) **Frikativy** – tento typ souhlásek vzniká při pevném kontaktu vybraných orgánů artikulačního traktu, kdy vzniká takzvaná úžina. Proud vzduchu uniká s výrazným šumem. Tato skupina anglických souhlásek je nejpočetnější. Patří sem fonémy: [f], [v], [ð], [θ], [z], [s], [ʒ], [ʃ], [h].
- f) **Approximanty** – tyto souhlásky vznikají při méně těsném zúžení v řečovém ústrojí než u výše uvedených frikativ. Přestože jsou považovány za souhlásky, jsou tyto fonémy charakterem velice podobné samohláskám. Rozdílem je, že při jejich výslovnosti není využita celá délka jazyka (a pokud ano, jedná se o velice rychlé pohyby). Mezi tyto souhlásky řadíme: [w], [r], [j].

2.3.3 Klasifikace dle znělosti

Pokud se na produkci souhlásky podílí hlas, který je považován za hlavní zdroj akustické energie při výslovnosti souhlásek, jedná se o souhlásky **znělé**, v opačném případě o souhlásky **neznělé**. (Ashby, 2015)

- a) Znělé souhlásky v anglickém jazyce: [w], [r], [l], [j], [m], [n], [ŋ], [b], [d], [g], [v], [ð], [z], [ʒ], [dʒ]
- b) Neznělé souhlásky v anglickém jazyce: [p], [t], [k], [f], [h], [s], [tʃ], [θ], [ʃ]

Při klasifikaci anglických konsonantů kromě jejich znělosti a neznělosti uvažujeme také to, do jaké míry jsou při jejich výslovnosti zapojeny hlasivky a jaká je síla výdechu. Podle těchto faktorů dělíme souhlásky na fortisové (napjaté) a lenisové (nenapjaté). (Cruttenden, 2014)

- a) Fortisové souhlásky: [p], [t], [k], [f], [ʃ], [tʃ], [s], [θ]
- b) Lenisové souhlásky: [b], [d], [g], [v], [ʒ], [dʒ], [z], [ð]

2.4 Systém souhlásek ruského jazyka

Stejně jako je tomu u ruských vokálů, ani v případě numerace konsonantů se autoři ruských fonetických příruček neshodují. Někteří uvádí počet 35 (Oliverius, 1987), někteří 34, další uvádí 37 elementů (Švedova, 1980). Nejednotnost v počtu konsonantů je způsobena především tím, že jednotliví autoři počítají mezi fonémy rozdílný počet konsonantů – především se jedná o skupinu měkkých zadopatrových konsonantů, které jsou pouze některými autory považovány za samostatnou skupinu. (Konečný, 2015)

Podle charakteristických rysů dělíme tyto souhlásky do skupin dle účasti hlasivek, místa a způsobu artikulace, dle přítomnosti palatalizace.

2.4.1 Klasifikace podle účasti hlasivek při výslovnosti

Stejně jako v angličtině a dalších jazycích dělíme i ruské souhlásky na **obstruenty** a **sonory** (obecné náležitosti obstruentů a sonor viz kapitulu 2.3.2) – a ty dále na znělé a neznělé souhlásky dle toho, zda se na jejich vzniku podílí či nepodílí hlasivky. Tento typ dělení je nejvíce jednoznačný a shodnou se na něm téměř všichni autoři ruských fonetických publikací.

- a) **Ruské sonory** – [j] [м] [м'] [н] [н'] [л] [л'] [р] [р']
- b) **Ruské znělé obstruenty** – [б] [б'] [в] [в'] [д] [д'] [з] [з'] [ж] [г] [г']
- c) **Ruské neznělé obstruenty** – [п] [п'] [ф] [ф'] [т] [т'] [ц] [ц'] [ч] [ш] [к] [к'] [х] [х']

Švedova uvádí, že v rámci znělých a neznělých obstruentů lze hovořit o takzvaných párových souhláskách. Jedná se o ty, které tvoří páry v závislosti na účasti či neúčasti hlasivek při výslovnosti. Jedná se o tyto páry: [п] — [б] [п'] — [б'] [ф] — [в] [ф'] — [в'] [т] — [д] [т'] — [д'] [ц] — [з] [ц'] — [з'] [ш] — [ж] [к] — [г] [к'] — [г']. Zbylé obstruenty ([ч] [ч'] [х] [х']) a všechny sonory považujeme za nepárové. (Švedova, 1980)

2.4.2 Klasifikace ruských souhlásek dle způsobu artikulace

Podle způsobu artikulace rozlišujeme v ruském jazyce okluzivy – (souhlásky závěrové), afrikáty (poloúžinové souhlásky), vibranty, frikativy a někteří autoři také vydělují jako speciální skupinu souhlásek konsonanty nosové a bokové. (Romportl, 1997)

Následuje rozdělení dle Oliveria. Obecně teoretické náležitosti jednotlivých druhů souhlásek dle způsobu artikulace jsou podrobněji zmíněny výše u klasifikace anglických konsonantů (viz kapitolu 2.3.2).

- a) **Plozivy, okluzivy** (смычные) – [п] [п'] [б] [б'] [т] [т'] [д] [д'] [к] [к'] [г] [г']. Oliverius uvádí, že někdy při výslovnosti konsonantů [т] [д] zejména při emocionálně zabarvené řeči, dochází ke změně v podobě těsnějšího kontaktu artikulátorů, což při průchodu vzduchu vede k neúplnému rozevření tohoto kontaktu a k tvorbě štěrbin. V tomto případě se výslovnost fonémů podobá hláskám [и] *muxo* a [дз] – Дима.
- b) **Vibranty** (вибранты) – tyto souhlásky jsou charakteristické rychlými závěry mezi artikulátory podílejícími se na výslovnosti. V ruském jazyce se jedná o hlásky [р] [р'].
- c) **Afrikáty** (аффрикаты) – [ц] [ч] – charakteristikou způsobu artikulace se jedná o spojení okluzivy a frikativy se stejným místem artikulace. V případě hlásky [ц] se jedná o fonémy [т] a [ц] u [ч] zase o [т'] a [ш'].
- d) **Frikativy** (шелевые) – proud vzduchu překonává plné sevření artikulátorů, přičemž dochází ke vzniku úžiny a úniku vzduchu. Jedná se o fonémy [с] [с'] [ж] [х] [й].

- e) **Nazální a bokové souhlásky** (смычнопроходные) – většina autorů fonetických publikací uvádí tento typ konsonantů jako specifickou skupinu. Například Romportl ale popisuje bokové souhlásky v souvislosti s kmitavými a nosové v souvislosti s plovivami. (Romportl, 1997)
- f) K ruským nazálním souhláskám řadíme konsonanty [м], [м'], a [н], [н'], které vznikají při těsném styku podílejících se artikulátorů, přičemž dochází k uvolnění průchodu do dutiny nosní. Jediným ruským bokovým konsonantem je [л] a jeho měkká podoba [л']. V tomto případě dochází k úniku vzduchu po straně jazyka. (Oliverius, 1987)

2.4.3 Klasifikace dle místa artikulace

Pokud hovoříme o klasifikaci dle místa artikulace, vždy zvažujeme dva typy artikulačních orgánů – aktivní a pasivní. Mezi aktivní řadíme nejčastěji některou z částí jazyka, pasivní se potom povětšinou nachází na vrchní stěně vokálního traktu. (Ashby, 2015)

Klasifikace dle Oliveria (Oliverius, 1987):

- a) **Bilabiální souhlásky** – na artikulaci se podílí oba rty – [п], [п'], [м], [м'], [б], [б']
- b) **Labiodentální souhlásky** – aktivní orgán – dolní ret, pasivní – horní zuby – [в], [ф], [в'], [ф']
- c) **Alveolární přední souhlásky** – [д], [д'], [т], [т'], [н], [н'], [л], [л'], [ц], [ц'], [з], [з'], [ц].
- d) **Alveolární zadní souhlásky** – [р], [р'], [ч'], [ш], [ж], [ш':]
- e) **Palatální souhlásky** – [й]
- f) **Velární souhlásky** – [к], [к'], [г], [г'], [х], [х']

2.4.4 Klasifikace ruských konsonantů dle palatalizace

Za palatalizaci považujeme druhotnou artikulaci, při níž se střední část jazyka zvedá směrem k tvrdému patru dutiny ústní a dochází ke změkčení dané souhlásky. (Ashby, 2015) Takto vznikají páry souhlásek, které mají stejnou artikulační charakteristiku, ale liší se přítomností či absencí palatalizace. (Oliverius, 1987) Dle Spiridonova (Spiridonov, 1996) ruský jazyk obsahuje 15 párů souhlásek založených na vztahu palatalizovaná – nepalatalizovaná:

- a) **Ruské palatalizované (měkké) souhlásky**, např.: [д', т', з', ц', м', н', б', п', к', л', в']
- b) **Ruské nepalatalizované (tvrdé souhlásky)**, např.: [д, т, з, ц, м, н, б, п, к, л, в]

2.5 Srovnání segmentálních jevů anglického a ruského jazyka a časté chyby nerodilých mluvčích ve výslovnosti segmentálních elementů

Vzhledem k tomu, že ruština a angličtina pochází z rozdílných jazykových větví, je zřejmé, že výslovnostní rozdíly nejen v rovině segmentálních jevů budou četné.

Fonetický systém anglického jazyka čítá 20 vokálů a je tedy mnohem početnější než samohláskový systém ruštiny, který má pouze 5 elementů. Pro angličtinu jsou také specifické takzvané diftongy a trifongy, které se v ruském fonetickém systému nevyskytují.

Z hlediska kvantity rozdělujeme anglické vokály na dlouhé a krátké – což závisí zejména na jejich pozici v daném slově. V anglickém fonetickém systému se také často setkáváme s takzvaným prefortisovým krácením, které v ruštině nenajdeme. Z důvodu nepřítomnosti tohoto jevu v ruském jazyce může při výslovnosti angličtiny činit ruským rodilým mluvčím potíže. V obou vokalických systémech je možné se setkat s labializovanými samohláskami. Vokál, který se pro ruské rodilé mluvčí stává problematickým, je hojně používané anglické otevřené /æ/. Co se týká vokálů v ruštině vyslovovaných anglickými mluvčími, problematická výslovnost se bude týkat například redukce ruských vokálů, zejména proto, že redukované vokály v ruštině prochází komplexnějšími změnami, než je tomu v případě anglických samohlásek.

Na rozdíl od počtu vokálů je počet konsonantů v ruštině větší. Angličtina čítá 24 souhlásek, ruština 37. V obou jazycích se lze setkat s dělením na znělé a neznělé souhlásky. Dle Švedove (Švedova, 1980) potom v ruštině existují ještě sonory, které jsou znělé, ale nelze k nim nalézt neznělý pár. Sonory v ruštině slabikotvorné nejsou.

Rozdíl nalezneme zejména v charakteristice konsonantu [r]. V ruštině je tato souhláska považována za vibrantu, v angličtině za approximantu. Rozdíl ve způsobu artikulace tohoto konsonantu činí ruským rodilým mluvčím značné potíže. Rusové mají tendenci pod vlivem vlastního jazyka tuto souhlásku vyslovovat jako vibrantu, ne jako approximantu. Tato chyba ale není klíčová, co se týká významu.

Obecně vzhledem k nepřítomnosti palatalizace v anglickém jazyce činí výslovnost ruských palatalizovaných souhlásek mluvčím anglického jazyka potíže a samozřejmě i naopak – ruští rodilí mluvčí při výslovnosti angličtiny mnohdy pod vlivem vlastního jazyka používají nadbytek palatalizovaných konsonantů.

Z hlediska místa artikulace je z výše uvedeného výčtu zřejmé, že na artikulaci hlásek [p], [b] a [m] se v obou jazycích podílí stejné orgány řečového aparátu – horní a dolní ret. Rozdíl je ale zejména v aspiraci, která v ruském jazyce chybí. Pro ruské mluvčí je velmi těžké si tento jev osvojit, což v řeči může vést ke značným nedorozuměním.

Stejně tak je tomu při výslovnosti konsonantů [f] a [v], které v obou fonetických systémech náleží k labiodentálním souhláskám. Konsonanty, které z důvodu své absence v ruském jazyce mohou činit ruským rodilým mluvčím potíže, jsou především anglické postalveolární souhlásky [tʃ] a [dʒ], které ruští mluvčí často nahrazují konsonanty [č] a [ž], a také anglický glottální konsonant [h], který v ruštině chybí a je tak mluvčími vyslovován jako [ch].

3 Suprasegmentální fonetické jevy

3.1 Dynamika

V této kapitole bude provedena charakteristika dynamiky anglického a ruského jazyka a následně budou porovnány jevy, které do této oblasti zvukové stránky jazyka patří.

3.1.1 Slabika v anglickém jazyce

Nejčastěji je slabika popsána jako nejkratší lingvistický element, který jsme schopni vyslovit tak, aby řeč zcela neztratila přirozenost. (Ashby, 2015)

V rámci anglického jazyka rozlišujeme následující typy slabik:

- a) **Otevřená slabika** – v angličtině může jako nejmenší možná podoba slabiky vystupovat izolovaná samohláska (např. anglické slovo *or* /ɔ:/ či *I* /aɪ/) v případě, kdy se jádrem slabiky stává jádro samotného diftongu.
- b) **Uzavřená slabika** – v tomto případě se v jádru nachází samohláska, která je z obou stran obklopena souhláskami – např. *pad* /pæd/.
- c) **Slabika uzavřená na začátku** – na počátku slabiky se nachází jedna nebo více souhlásek, na konci potom samohláska. Například anglické *key* /kɪ:/.
- d) **Slabika uzavřená na konci** – na začátku slabiky se nachází samohláska, na konci souhláska. Například anglické *as* /æs/.

V některých případech se můžeme setkat i s konsonantem v pozici slabiky – jedná se zejména o izolované zvuky použité v určitých situacích, jako například zvuk /f/, který se často využívá jako prostředek při žádosti o ticho. Výhradním a frekventovaným jevem v angličtině jsou takzvané sylabické souhlásky, které mohou vystupovat ve funkci centra slabiky namísto samohlásky. Nejčastěji se jedná o konsonanty [m], [n], [l] a [r] – například ve slově *bottle* /bɒtl/. (Roach, 1991)

Na rozdíl od jiných jazyků je v angličtině značně problematickým jevem dělení slov na slabiky. Jasně rozpoznatelnými jsou především jádra slabiky sestávající nejčastěji z vokálů. Dle počtu samohlásek je potom jednoduché určit počet slabik v určitém slově. Pokud se ale v intervokální pozici nachází konsonant, platí dle Roache (Roach, 1991) pravidlo, že tento konsonant náleží slabice, která se nachází vpravo od něho. Z hlediska fonologie je v angličtině při realizaci jednotlivých fonémů nutné přihlédnout k jejich pozici v rámci slabiky.

3.1.2 Slabika v ruském jazyce

V ruštině je systém členění na slabiky mnohem jednoznačnější než v angličtině a je svou charakteristikou velice podobný českému systému členění na slabiky. Na rozdíl od angličtiny se v pozici jádra slabiky v ruském jazyce může vyskytovat pouze samohláska, nikoli slabikotvorná souhláska, což je jedním ze zásadních rozdílů mezi slabikami dvou jazyků, kterými se tato práce zabývá. (Romportl, 1997)

Dle toho, zda je určitá slabika nositelem přízvuku nebo naopak, dělíme slabiky na přízvučné a nepřízvučné. Přízvukem se bude podrobněji zabývat následující kapitola.

Slabiky stejně jako v angličtině i v ruštině dělíme na:

- a) **Otevřené slabiky** – např. *бу – ма* /б'у^емá/
- b) **Uzavřené slabiky** – např. *Сон* /с'о^н/
- c) **Slabiky začínající souhláskou** – např. *ба-мон* /б'а^то^н/
- d) **Slabiky začínající samohláskou** – např. *а-орма* /а'о^рт^а/

Co se týká sylabifikace v ruském jazyce, zde se uplatňuje názor, že slabika, která je nepočáteční, je tvořena dle principu narůstání znělosti. Poslední segment nekoncové slabiky je nejznělejší a slabikotvorný, nebo pokud následuje za elementem slabikotvorným, jedná se o sonoru tvořící uzavřenou slabiku. Z hlediska fonologie se realizace fonémů nevztahuje k jejich pozici ve slabice – pro mluvčí je tedy mnohdy jednoduché rozeznat jádro slabiky, ale dělení na slabiky může být v ruštině v rámci jednoho slova různé. (Konečný, 2015)

3.1.3 Slovní přízvuk v anglickém jazyce

Na problematiku přízvuku můžeme nahlížet ze dvou různých perspektiv – tedy z pohledu jeho produkce a z pohledu jeho percepce. Tyto dva pohledy se mnohdy prolínají, ale nemohou být považovány za totožné. (Roach, 1991)

Cruttenden (Cruttenden, 2014) uvádí, že prominence slabiky v rámci slova může vznikat za pomoci následujících faktorů:

- a) Změna výšky – pokud se daná slabika odlišuje od ostatních svou výškou, jedná se o přízvučnou slabiku.
- b) Změna v délce – pokud v rámci slova vyslovíme jednu slabiku jako delší než zbylé, bude tato slabika přijímána recipientem jako přízvučná.

- c) Změna v hlasitosti – pokud v rámci slova vyslovíme jednu slabiku hlasitěji než ostatní, bude tato slabika považována za přízvučnou. Je ale třeba si uvědomit, že je velice těžké změnit hlasitost slabiky bez toho, aniž bychom změnili charakteristiku dalších, zde zmiňovaných faktorů.
- d) Změna v kvalitě a kvantitě vokálu – dochází ke zdůraznění jednoho vokálu, tedy jádra slabiky, oproti ostatním samohláskám ve slově. V angličtině existují takové samohlásky, které mají pro svou charakteristiku tendenci vystupovat v roli akcentovaných, a takové, které jsou nejčastěji redukovány.

V angličtině, stejně jako v mnoha dalších jazycích, mohou být slabiky charakterizovány intonačním pohybem. Dobrým příkladem změny v intonaci jsou anglická slova *return* a *written*, u kterých je jasně rozlišitelná hranice mezi jednotlivými slabikami. První uvedené slovo je proneseno s klesajícím důrazem na druhé slabice, kdežto slovo *written* vyslovíme s klesající intonací již na první slabice. (Ashby, 2015)

Angličtina je považována za jazyk s volným přízvukem. V rámci přízvuku v anglickém jazyce rozlišujeme takzvané těžké a lehké slabiky. Těžké jsou ty, které obsahují buď dlouhou samohlásku, nebo diftong, nebo krátkou samohlásku, po které následuje jeden či více konsonantů – jako příklad můžeme uvést anglické slovo *super* /su:pə/, jehož první slabika je považována za těžkou. Tyto těžké slabiky bývají velmi často nositelem slovního přízvuku. Lehké slabiky jsou naopak ty případy, kdy po krátké samohlásce následuje jeden konsonant, nebo je konsonant úplně vynechán. Příkladem je druhá slabika ve slově *water* /'wɔ:tə/. Tyto slabiky nebývají nositelem slovesného přízvuku. (Ashby, 2015)

Jednou z důležitých funkcí slovesného přízvuku je funkce distinktivní. Mnohdy se v angličtině vyskytují minimální páry, kdy každý z elementů náleží jinému slovnímu druhu či nese odlišný význam, jako například v případě slov *record* /'rekɔ:d/ – ve smyslu zaznamenat, nahrát – a *record* /rɪ'kɔ:d/ – záznam, nahrávka. (Ashby, 2015) Morfologicky se slova neliší, díky přízvuku se ale mění jejich sémantika a příslušnost ke slovnímu druhu.

Cruttenden (Cruttenden, 2014) v rámci angličtiny vyděluje 4 úrovně přízvuku:

- a) **Hlavní přízvuk** – označujeme jej za pomoci horní kolmičky (').
- b) **Vedlejší přízvuk** – označujeme jej za pomoci dolní kolmičky (,).
- c) **Slabý přízvuk** – tento typ přízvuku při transkripci neoznačujeme. Je způsoben výskytem neredukované souhlásky bez výrazné délky.

- d) **Slabika bez přízvuku** – tento typ přízvuku při transkripci neoznačujeme. Zpravidla obsahuje redukovaný vokál bez výrazné délky.

Jak je již uvedeno výše, slovní přízvuk v angličtině zaleží mimo jiné na příslušnosti slova ke slovnímu druhu.

- a) Přízvuk na první slabice se nejčastěji vyskytuje u většiny dvojslabičných podstatných jmen a u většiny dvojslabičných přídavných jmen – například ve slově *export* /ɪk'spɔ:t/.
b) Přízvuk na poslední slabice se nejčastěji vyskytuje u víceslabičných sloves. Například sloveso *import* /ɪm 'pɔ:t/.
c) Přízvuk na předposlední slabice se nejčastěji vyskytuje u víceslabičných slov končících sufixem *-ic*, *-sion*, *-tion*. Příkladem je anglické slovo *vision* /'vɪʒn/.

3.1.4 Slovní přízvuk v ruském jazyce

V ruštině, stejně jako v angličtině, je slovní přízvuk dynamický a volný. Pokud hovoříme o pohyblivosti přízvuku, ten se v tomto případě projevuje v rámci gramatických tvarů slov. Na rozdíl od angličtiny tedy pohyblivost slovního přízvuku nezpůsobuje sémantické změny ani změnu v příslušnosti ke slovnímu druhu. Díky výše zmiňované volnosti nabývá přízvuk distinktivní funkci – napomáhá od sebe odlišit homofony či určité gramatické kategorie slov. (Konečný, 2015)

Vydělení prominentní slabiky v rámci slova je ovlivněno dvěma faktory – změnou délky a změnou zabarvení hlasu – tónem. Na rozdíl od angličtiny se v ruštině vyskytuje pouze hlavní slovní přízvuk, který se v transkripci vyznačuje diakritickou čárkou nad samohláskou tvořící jádro prominentní slabiky. S vedlejším slovním přízvukem se můžeme setkat především u starších složenin. (Romportl, 1997)

V ruštině se také setkáváme s pojmem fonetické slovo, které je charakterizováno jedním slovním přízvukem. V rámci přízvuku v ruštině vydělujeme takzvaná ortofonická slova, která jsou vždy nositelem slovního přízvuku a klitiky, které jsou vždy nepřízvučné. Tyto klitiky mohou být připojeny ke slovu buď zprava – takzvané enklitiky (například *нодоуді-ка*) nebo zleva – poté tvoří takzvané proklitiky (například *нодо мної*). (Švedova, 1980)

Dalším, pro ruštinu typickým jevem, je takzvaná enklinomena. Jedná se o případ, kdy je plnovýznamové slovo zbaveno slovního přízvuku. V takových případech je přízvuk realizován prozodickým zdůrazněním první slabiky – povětšinou předložky, a nazývá se automatický. Za příklad lze považovat frázi *за руку*. (Князев, a další)

3.1.5 Redukce v anglickém jazyce

Stejně jako v ruštině se i v angličtině setkáváme s několika typy redukce ve slabikách, které nenesou slovní přízvuk. Může se jednat o redukci kvalitativní, kvantitativní a nulovou.

Kvalitativní redukce anglických vokálů

Kvalitativní redukci v angličtině nejčastěji podléhají pomocná a modální slovesa. Tato slovesa mají téměř vždy dvě výslovnostní formy – neredukovanou a redukovanou. Pokud se tato slova nachází pod přízvukem, jsou vyslovována v plné kvalitě a bez redukce. Pokud dané slovo nepodléhá větnému ani logickému přízvuku, potom je samohláska nacházející se v centru tohoto slova redukována. Tyto vokály jsou vysloveny krátce a s menším důrazem.

Jedním z nejvíce uplatňovaných redukovaných vokálů angličtiny, který vznikl procesem kvalitativní redukce, je takzvaná šva – /ə/. Na tento foném je možné redukovat v podstatě všechny anglické samohlásky, kromě samohlásky [i].

Autoři anglických fonetických publikací rozdělují redukované slabiky ve víceslabičných slovech dle jejich pozice ve slově – tedy nachází-li se redukovaná slabika v pozici před přízvukem, či po přízvuku. (Roach, 1991)

Kvantitativní redukce

Kvantitativní redukci v anglickém jazyce podléhají dlouhé vokály /i:/, /ɜ:/, /ɑ:/, /ɔ:/, /u:/ v nepřízvukné pozici, které díky redukci ztrácí svou délku a přechází v krátké anglické samohlásky.

Při neutralizaci hlásky /u:/ a /ʊ/ vzniká slabý zvuk /ʊ/ – například ve slově *into* /'ɪntu/. Pokud dochází k neutralizaci /i:/ a /ɪ/, výsledkem je slabý zvuk /ɪ/ – příkladem je slovo *cosy* /'kəʊzi/. Když uvážíme slova *ride* /raɪd/ a *write* /raɪt/, je nutné zmínit, že jádra těchto slabik se odlišují zejména svou délkou. Vokál, který předchází neznělému konsonantu, je vysloven s kratší délkou než ten, který předchází konsonantu znělému. Tento typ redukce má v angličtině funkci distinktivní. (Roach, 1991)

Redukce nulová

Tento typ redukce se vztahuje především k samohláskám, které se nachází před slabičnými souhláskami [n] či [l] stojícími na konci slova. Tyto samohlásky se nejčastěji redukují na hlásku šva – /ə/. S nulovou redukcí se setkáváme zejména při rychlé řeči, a to především v obecné angličtině. (Roach, 1991)

3.1.6 Redukce v ruském jazyce

Redukce hraje v ruském jazyce stejně jako v angličtině velmi důležitou roli. Oproti redukovaným samohláskám se ruské přízvukné slabiky odlišují svou větší silou, delším trváním a plností samohlásek tvořících jádro těchto slabik. Dalším distinktivním faktorem je nevýrazný tónový průběh redukovaných slabik. (Romportl, 1997)

Oliverius (Oliverius, 1987) uvedl ve své publikaci velice přehlednou tabulku jednotlivých stupňů redukce v závislosti na vzdálenosti od přízvukné slabiky. Dle této vzdálenosti lze rozlišit:

- a) redukci prvního stupně,
- b) redukci druhého stupně.

Tabulka 1 – Dle Oliveria (Oliverius, 1987)

Первый		Остальные предудар- ные	Первый предудар- ный	Удар- ный	Послеудар- ные	Последний	
Неприкры- тый (после паузы)	Прикры- тый					Закры- тый	Откры- тый (перед паузой)
1	2	2	1	0	2	2	1

Redukce prvního stupně

První stupeň redukce ruských vokálů se týká těch, které se nachází v bezprostřední blízkosti před přízvuknou slabikou. Míra redukce prvního stupně je nižší než v případě redukce druhého stupně. Příkladem je slovo *дома́*, kde vokál [o] podléhá výše zmiňovanému prvnímu stupni redukce.

Redukce druhého stupně

V tomto případě jsou dané samohlásky, které se nachází v pozici za přízvukem nebo před slabikou podléhající redukci prvního stupně, redukovány výrazněji, než je tomu u samohlásek podléhajících redukci prvního stupně. Jako příklad lze uvést slovo *магази́н*, ve kterém dochází k redukci druhého stupně vokálu a v první slabice.

Pokud se v počátku slova nachází samohláska, je slabika, ke které tato samohláska náleží, redukována v prvním stupni. Vzdálenost od přízvukného vokálu v tomto případě není relevantní (pokud v důsledku této redukce nedojde k nepochopení správného významu slova).

Stejně jako v angličtině i v ruštině hovoříme o kvalitativní a kvantitativní redukci.

Kvantitativní redukce

Kvantitativní redukce je realizována zejména zkrácením délky vokálu – například přízvučné [y] v ruském slově *пык* je vysloveno s mnohem výraznější délkou, než je tomu například ve slově *пыка*, kde je vokál nacházející se v nepřízvučné pozici vysloven s výrazně kratší délkou.

Kvalitativní redukce

Se změnou kvality samohlásky v rámci redukce – tedy s kvalitativní redukcí, kdy se hláska mění v neutrálnější variantu – se u vokálů v ruštině setkáváme velmi zřídka, a to pouze v případě [a, e, o]. Například ve slově *мом* je přízvučný vokál vysloven důrazně, jasně a s plnou labializací. Naopak ve slově *мома*, kdy se zkoumaný vokál nachází v nepřízvučné pozici, je redukován a mění tak svou kvalitu – mění se v krátký, mnohem slabší, a především nelabializovaný zvuk. Jeho výslovnost lze přirovnat k výslovnosti fonému /a/. (Oliverius, 1987)

3.2 Melodie

Hlavním účelem melodie je vyčlenit prominentní slabiku v rámci slova (vzniká slovní intonace) či slovo, na které je třeba klást důraz v rámci věty (vzniká větná intonace). Tato prominentní jednotka se vysloví na vyšší hlasové úrovni nebo s určitým tónovým posunem. Z hlediska fyziologie toto vyčlenění probíhá v závislosti na vibraci hlasivek a délky hlasových vazů, která ovlivňuje výšku daného tónu. Jednotkami, které jsou nositeli intonace a na kterých závisí změna melodie, jsou samohlásky, v některých případech diftongy či trifongy. (Pačesová, 1998)

Mezi základní melodické jednotky počítáme dle Pačesové následující:

- a) melodie klesavá,
- b) melodie rovná,
- c) melodie stoupavá,
- d) melodie stoupavě-klesavá,
- e) melodie klesavě-stoupavá.

V rámci melodie se budeme v této práci soustředit i na syntagmatické dělení výpovědi, které je klíčové při aplikaci určité intonační konstrukce a vyjádření úmyslu mluvčího. Dalším důležitým faktorem je správné umístění slovního přízvuku (jak hlavního, tak i vedlejšího). Hlavní jednotkou, kterou mluvčí užívá pro zdůraznění nové či důležité informace, je takzvaný **nukleus**. Nukleus spadá do **melodému**, který mluvčímu napomáhá k rozlišení typu věty nebo k vyjádření postoje mluvčího. (Ashby, 2015)

3.2.1 Syntagmatické členění anglické řeči

Členění řeči na syntagmatické části je v angličtině úzce spojeno s intonací. Každá z částí, na kterou výpověď rozdělíme, bude nést individuální intonaci (o intonačních schématech viz níže kapitolu 3.2.3). V mnohých případech je možné výpověď nerozdělovat a pronést ji jako jednu celistvou intonační jednotku – příkladem může být věta *I didn't see who it was*. Tuto výpověď můžeme buď pronést jako jeden celek, nebo ji dále rozdělit dle toho, na kterou část chceme umístit přízvuk. V rámci syntagmatického členění používáme takzvanou intonační pauzu (hranici mezi jednotlivými částmi), kterou můžeme umístit mezi dvě po sobě následující věty, mezi jednotlivé části souvětí, mezi po sobě jdoucí fráze a někdy dokonce mezi dvě slova.

Pomocí rozdělení výpovědi na jednotlivé části nesoucí odpovídající intonaci může mluvčí vyjádřit své postoje, svou náladu. Může také pomoci vyčlenit informaci, kterou má mluvčí v úmyslu zdůraznit. V některých případech může špatné umístění přízvuku vést ke změně významu přenášené informace. (Wells, 2006)

3.2.2 Syntagmatické členění ruské řeči

Za syntagma je obecně považována část řeči, na jejíchž hranicích dochází ke změnám prozodických vlastností. Jednotlivé části syntagmatu spojujeme v jeden celek za pomoci intonace. Syntagma tedy vzniká spojením několika fonetických slov. Spojením několika syntagmat získáváme frázi. (Konečný, 2015)

V ruštině má syntagmatické členění větší význam, než je tomu v angličtině. Velmi často má dělení na promluvné části nejen fonologickou funkci, ale také při něm mnohdy dochází ke změně emocionálního náboje či samotného významu výpovědi.

Například ve větě:

- a) *Старые дома /и коттеджи /были реконструированы.* Staré domy i vily (které nemusely být staré) byly rekonstruovány.
- b) *Старые дома и коттеджи /были реконструированы.* Staré domy i vily (které byly také staré) byly rekonstruovány.

Je samozřejmé, že na výše uvedené členění mluvčí klade důraz zejména při pomalejší výpovědi. (Oliverius, 1987)

3.2.3 Intonace a intonační konstrukce v anglickém jazyce

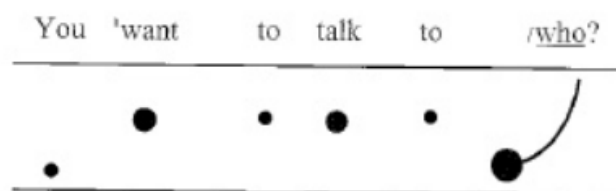
V angličtině používáme především tři následující melodémy:

- a) melodém stoupavý (rising tone),
- b) melodém klesavý (falling tone),
- c) melodém klesavě-stoupavý (fall-rise).

Pokud otázku tonality zgeneralizujeme, získáme univerzální pravidla pro určení správného tónu – tedy tón klesavý se v obecně uplatňovaných pravidlech používá v oznamovacích větách, ve větách zvolacích, v příkazech a takzvaných „*wh-questions*“, tedy v otázkách obsahujících tázací zájmeno. Klesavý tón také obecně užíváme především v hlavních částech výpovědi. Stoupavý tón je užit zejména v uzavřených otázkách a ve vedlejších větách. (Wells, 2006)

Melodém stoupavý

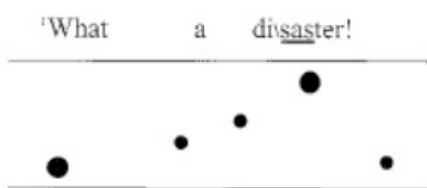
V případě stoupavého tónu začíná výška hlasu na poměrně nízké úrovni a postupně se zvyšuje. Pokud je nukleus na poslední nebo dokonce na jediné slabice intonační fráze, potom se klesavý tón uplatňuje právě na této slabice. Pokud za nukleem následuje další slabika (takzvaný „*tail*“), projevuje se mírný pokles tónu. Nejedná se ale o přechod v tón klesavý. (Wells, 2006)

Obrázek 2 – Rising tone (Wells, 2006)

Melodém klesavý

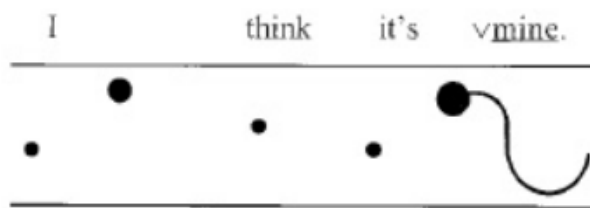
Při klesavém tónu je výška hlasu zprvu poměrně vysoko, poté klesá a končí na velice nízké úrovni. Hlas se před úplným poklesem může ještě nepatrně zvýšit – jak je vyobrazeno na schématu níže. Nejlépe se klesavý tón demonstruje v případě, je-li slabika nesoucí nukleus jedinou nebo alespoň poslední slabikou intonační fráze. V případě, že je možné v dané intonační frázi nalézt další tónické úrovně, musíme při výslovnosti nukleu tyto předcházející úrovně zanedbat. Pokud se za nukleem nachází takzvaný „tail“, tedy následují-li další slabiky, tón klesá. (Wells, 2006)

Obrázek 3 – Falling tone (Wells, 2006)

Melodém klesavě-stoupavý

V tomto případě tón hlasu začíná na relativně nízké úrovni. Poté klesá a následně znovu vzrůstá. Pokud je nukleus jedinou či poslední slabikou intonační fráze, bude klesavě-stoupavý tón uplatněn právě zde. Ani v případě klesavě-stoupavého tónu neuvažujeme předcházející tónické úrovně. Pokud následuje po nukleu tail – tedy následují-li další slabiky – je klesavě-stoupavý tón rozprostřen mezi nukleus a tail. Nejčastěji proběhne pokles tónu na nukleární slabice, zvýšení potom povětšinou na konci tailu. (Wells, 2006)

Obrázek 4 – Fall-rise tone (Wells, 2006)

Základní funkce melodému v angličtině dle Roache (Roach, 1991):

- a) vyjádření postoje mluvčího,
- b) funkce gramatická,
- c) funkce zdůraznění obsahu,
- d) psychologická funkce,
- e) indikátor osobní nebo sociální identity,
- f) indikátor ukončenosti či neukončenosti promluvy.

Intonační konstrukce v angličtině

1. Intonace tečky

Ve větách oznamovacích tohoto typu nejčastěji dochází ke snížení tónu na poslední přízvukné slabice, přičemž toto snížení je úplné. Věta je obvykle vyslovena střední úrovní tónu.

He is a [↓]doctor. (Wells, 2006)

2. Intonace otázky s tázacím slovem (Wh-question)

V otázkách s tázacím slovem, ve větách zvolacích, rozkazovacích a v doplňovacích otázkách a alternativních otázkách je v angličtině možné použít jak klesavý, tak i stoupavý tón v závislosti na záměru mluvčího. Pokud chce mluvčí vyjádřit povzbuzení či znepokojení, užije stoupavý melodém, který ponese tázací zájmeno. Naopak v případě, kdy bude mluvčí chtít znít formálněji, použije tón klesavý, který bude aplikován na poslední lexikální jednotku promluvy. (Wells, 2006)

What are you [↓]doing? V tomto případě mluvčí nezná odpověď a snaží se o formální vyznění své promluvy.

[↑]What are you doing? Zde mluvčí vyjadřuje znepokojení.

3. Intonace ozvěnových otázek

V případě ozvěnových otázek v angličtině musíme opět uvážit záměr mluvčího. To, s jakou intonací a na který element přízvuk umístí, vypoví o intenci použití ozvěnové otázky. Tato intonační konstrukce se vyznačuje prudkým zvýšením tónu na intonačním centru, zbytek promluvy je pronesen neutrálním nebo mírně sníženým tónem. Tyto konstrukce jsou nejčastěji použity v případě, že mluvčí neporozuměl tomu, co bylo právě řečeno, nebo chtěl vyjádřit nesouhlas, či udivení. (Wells, 2006)

They told him about it. b. They [↑]what?

They told him about it. b. [↑]They told him about it?

4. Intonace záporných vět a ujištění

V angličtině se v záporných větách, větách se záměrem ujištění či při změně informace nebo pokud mluvčí vyjadřuje nesouhlas, nejčastěji užívá klesavě-stoupavý tón. (Wells, 2006)

5. Intonace zvolací věty

V případě zvolacích vět v angličtině se jedná nejčastěji o věty se dvěma intonačními centry, kdy se tón zvyšuje na první přízvučné slabice promluvy a snižuje se na poslední přízvučné slabice. Těchto větných konstrukcí užíváme nejčastěji v emočně zabarvených konstrukcích vyjadřujících radost, udivení či znepokojení. Anglické zvolací věty často začínají výrazem *what* nebo *such*. (Wells, 2006)

[↑]*Such* a beautiful [↓]*day*!

6. Intonační konstrukce (šestá)

Tento typ intonační konstrukce se vyznačuje zvýšením tónu v intonačním centru. Tento zvýšený tón je potom přenesen i na „tail“. Šestou intonační konstrukci nejčastěji užíváme při rozhovorech s dětmi.

7. Intonační konstrukce (sedmá)

Tato intonační konstrukce je charakteristická přítomností smyčky. Co se týká využití 7. intonační konstrukce, nejčastěji je možné se s ní setkat při vyjádření váhavosti. Jádrem této konstrukce je završeno smyčkou, která přechází v klesavý tón. Tato intonační konstrukce je nejčastěji používána při negaci příznaku. Často se jedná o věty s příslovcem *quite*.

It is quite 'interesting [↓]*lecture*.

3.2.4 Intonace a intonační konstrukce v ruském jazyce

Jak uvádí Oliverius, v ruštině rozlišujeme pouze melodii stoupavou a melodii klesavou. Stoupavá melodie se užívá při neukončených větných úsecích, pokud mluvčí zadává uzavřenou otázku. (Oliverius, 1987) Klesavou melodii mluvčí užívá při oznamovacích větách, které jsou emocionálně neutrální, při zvolacích větách a dále při otázkách s tázacím slovem, kdy je patrné již z přítomnosti tázacího slova, že jde o otázku. (Konečný, 2015)

V ruštině má intonace dle Romportla (Romportl, 1997) následující funkce:

- a) označení ukončenosti či neukončenosti fráze,
- b) vyjádření platnosti fráze jako otázky,
- c) vyjádření citové neutrálnosti nebo zabarvenosti,
- d) vyjádření modality.

Dle Bryzgunové (Брызгунова, 1969) rozlišujeme v ruštině 7 intonačních konstrukcí:

1. Intonace oznamovací věty (IK-1)

Tato intonační konstrukce nejčastěji vyjadřuje ukončenost, a to především v oznamovacích větách. Část výpovědi před centrem mluvčí vyslovuje za pomoci středního melodému. V centru se tón snižuje a část výpovědi, která se nachází za centrem, je vyslovena s výrazně nižší úrovní tónu. *Иды домо'й.*

2. Intonace otázky s tázacím slovem, oslovení a intonace rozkazu (IK-2)

V porovnání s intonací tečky se tato konstrukce vyznačuje vyšší úrovní tónu v centrální části věty. Tato intonační konstrukce je také charakteristická zesílením slovního přízvuku v centru fráze. Část intonační konstrukce, nacházející se před centrem, se vysloví za pomoci středního melodému, centrum je vysloveno s rovnou nebo spíše klesavou melodií. Část za centrem je v porovnání s částí před centrem vyslovena s nízkou melodií. *О ко'м ты говоришь?*

3. Intonace otázky bez tázacího slova (IK-3)

Tato intonace se používá při otázkách bez tázacího slova, v případě opakovaných otázek či ve zdvořilých prosbách. Mluvčí zpravidla tuto konstrukci aplikuje užitím nízké úrovně tónu před centrem a následným prudkým zvýšením tónu na přízvučné slabice v centrální části intonační konstrukce. S poslední slabikou melodie opět klesá nebo je rovná. Část za centrem se vyznačuje výrazně nižší melodií oproti melodii užitě v části před centrem. *Вы уже ездили в Москву? – Да, ездили.*

4. Intonace otázky se spojkou „a“ (IK-4)

Tento typ intonace se nejčastěji promítá do neúplných tázacích vět, kdy je použita ruská spojka „a.“ Také v anketních otázkách a v oficiálních projevech. Část před centrem je vyslovena za pomoci nízkého melodému. V centru se tón zprvu snižuje a následně zvyšuje, tj. jeho úroveň začíná pod úrovní středního melodému. Ke konci slabiky je úroveň tónu střední či vysoká. V části za centrem se tón ustaluje na vyšší úrovni než v případě části před centrem.

Все уже приехали. – А Ваня?

5. Intonace nadšení (IK-5)

Tato intonační konstrukce nachází své uplatnění zejména ve větách, které nesou vysoký stupeň příznaku – tedy věty hodnotící. Charakteristickým rysem této konstrukce je přítomnost dvou center. První centrální část se nachází na přízvučné slabice elementu nesoucího příznak, druhým centrem je přízvučná slabika slova, k němuž se daný příznak vztahuje. Část před centrem je vyslovena se středním melodémem. V prvním centru se úroveň postupně zvyšuje a setrvává po dobu několika následujících slabik. Druhá centrální část je charakteristická poklesem tónu. Slovní přízvuk se v obou centrech zpravidla zesiluje a samohlásky nacházející se v těchto centrech se prodlužují. Za centrem je úroveň tónu nižší než před centrem. *Прекра⁵сная рабо⁵та!*

6. Intonace hodnocení (IK-6)

Část intonační konstrukce před centrem je vyslovena s nízkým melodémem. V centru se tón zvyšuje nad úroveň tónu před centrem. Úroveň tónu za centrem roste – k ustálení dochází na následujících slabikách. Tuto intonační konstrukci použijeme zejména ve větách reflektujících vysokou míru příznaku, děje či stavu. *Какая де⁶вочка!*

7. Intonace expresivní výpovědi (IK-7)

Tato intonační konstrukce je charakteristická přítomností smyčky hlasivek, která zakončuje samohlásku v centrální části intonační konstrukce. V části před centrem se zpravidla užívá klesavého tónu, který se v centrální části prudce zvyšuje. Hlasivková smyčka v centrální části intonační konstrukce způsobuje náhlé přerušení samohlásky v centru. V části za centrem úroveň tónu opět klesá. Tuto intonační konstrukci užíváme zejména ve větách, které obsahují zájmenná slova a vyjadřují nemožnost příznaku, stavu či děje. Dále se tato konstrukce užívá v expresivních výpovědích nesoucích ironický charakter. *Да кака⁷я это учительница?*

3.3 Rytmus

3.3.1 Rytmus anglického jazyka

Díky průběžným změnám slabičného tempa, které způsobuje, že jsou jednotlivé takty přibližně srovnatelně dlouhé, je angličtina z hlediska rytmu považována za takzvaný izochronní jazyk.

Prominentním elementem při vnímání rytmu je jednoznačně přízvuk. Je ale nezbytné rozlišovat slovní a kontextuální přízvuk, které se v angličtině mohou v rámci jednoho slova lišit. (Ashby, 2015) Změna slovního přízvuku se v angličtině týká především ustálených slovních spojení a složenin, kdy se velmi často slovní přízvuk liší od přízvuku jednotlivých elementů v samostatné pozici – například slovo *automatic* /ˌɔːtəˈmætɪk/ má v samostatné pozici přízvuk na třetí slabice. V ustáleném spojení *automatic device* /ˌɔːtəˈmætɪk dɪˈvaɪs/, kdy za adjektivem následuje slovo s dalším primárním přízvukem, je hlavní přízvuk ve slově *automatic* vypuštěn nebo přechází na první slabiku. Tato změna přízvuku se při běžné řeči týká především slov, která mají hlavní přízvuk na předposlední nebo poslední slabice a po nichž následuje další slovo s primárním přízvukem.

Rytmus je jedním z důvodů, proč je nutné redukovat nepřízvukné samohlásky. V angličtině se setkáváme s takzvaným „Borrowing rule“, což v praxi znamená, že každá slabika obsahující plnohodnotný vokál, která předchází slabice s redukovanou souhláskou, je zkrácena – viz v níže uvedeném příkladu. Poslední redukovaná slabika zkracuje předcházející. (Cruttenden, 2014)

Sparrows aren't common
/spa.rəʊz. ɑːnt. kɒm.ən/
1 2 3 4 5
F F F F R

Obrázek 5 – Borrowing rule (Cruttenden, 2014)

3.3.2 Rytmus ruského jazyka

Stejně jako anglický rytmus je i rytmus ruské řeči postaven na střídání přízvučných a nepřízvučných slabik. V ruštině jsou ale nejprominentnějšími faktory v oblasti rytmu a dynamiky síla a délka přízvučné slabiky a jejich odlišnost od slabik nepřízvučných. Rytmus v ruštině je těsně spjat s redukcí, která byla popsána v kapitole 3.1.6.

Pokud se zaměříme na rytmus ruského slova, rozlišujeme šest základních rytmických modelů (Konečný, 2015):

- a) DÁ – том, сего
- b) DA-DÁ – томá, в землѣ
- c) DÁ-DA – тома, вѣрен
- d) DA-DÁ-DA – дорога, Елѣна
- e) DÁ-DA-DA – гóрода, зрѣтели
- f) DA-DA-DÁ – городá, в сентябрѣ

3.4 Srovnání suprasegmentálních elementů anglického a ruského jazyka a časté chyby nerodilých mluvčích při výslovnosti

Co se týká suprasegmentální roviny, je zde možné najít mnohem více shod mezi angličtinou a ruštinou, než je tomu v případě roviny segmentální. V obou jazycích se setkáváme s dynamickým přízvukem. V obou systémech také vokály nacházející se v nepřízvučných pozicích podstupují četné kvantitativní a kvalitativní změny spojené s redukcí, která je, jak z výše uvedeného vyplývá, hlavním elementem rytmu obou jazyků.

Je také zřejmé, že syntagmatické členění má mnohem větší význam v ruské řeči, kdy jeho nesprávné provedení může vést ke špatnému pochopení výpovědi ze strany posluchače. Tento jev se může stát problematickým pro nerodilé mluvčí.

Srovnáme-li intonaci a intonační konstrukce v obou jazycích, zjistíme, že použití intonačních konstrukcí v jednotlivých jazycích se od sebe nijak významně neliší. Problematickým z hlediska výslovnosti pod vlivem vlastního jazyka by moha být samotná realizace tónů. Zatímco v angličtině je snížení a zvýšení tónu mnohem prominentnější a také postupnější, v ruštině tón při zvýšení a snížení nedosahuje maxima, ale změna tónu je naopak mnohem rychlejší a není postupná. Špatnou volbou tónu může dojít k nesprávnému vyjádření postoje či záměru mluvčího.

4 Fonetické procesy

4.1 Fonetické procesy v anglickém jazyce

4.1.1 Asimilace

Asimilace neboli spodobá znělosti je charakteristická zejména pro rychlou řeč. Pokud se zaměříme na asimilaci z široké perspektivy, týká se pouze konsonantů. Jedním z druhů asimilace je takzvaná asimilace regresivní, kdy se konsonant na konci slova připodobňuje konsonantu na počátku slova následujícího. Je-li naopak ovlivněn konsonant v počáteční pozici následujícího slova, jedná se o asimilaci progresivní. V rámci asimilace může docházet ke změnám:

- a) místa artikulace,
- b) způsobu artikulace,
- c) ve znělosti a neznělosti.

Asimilace dle místa artikulace

Změna místa artikulace pod vlivem asimilace proběhne povětšinou u slov končících na alveolární souhlásku (např. *that*), po kterých následuje slovo začínající na jinou než alveolární souhlásku (*person*). Místo artikulace koncové souhlásky je ovlivněno místem artikulace následující souhlásky. Následuje-li po koncové hlásce [t] ve slově *that* bilabiální souhlásky, koncové t ve slově *that* se místem artikulace přizpůsobí této bilabiální souhlásce a mění se na bilabiální [p]. V rychlé řeči by se tedy slovní spojení *that person* /ðæt pɜːsən/ vyslovalo spíše jako /ðæp pɜːsən/. Stejným příkladem je například dentální [n] na konci slova *men*, po němž následuje bilabiální konsonant [m] ve slově *men*. Potom se slovní spojení *ten men* /ten mən/ vysloví spíše jako /tem mən/.

K přizpůsobení místa artikulace dentálních souhlásek /t, d, n/ dochází rovněž v případě, kdy po nich v textu následuje velární konsonant. Příkladem může být slovní spojení *ten cups* /ten kʌps/, kdy se koncové dentální [n] pod vlivem nadcházející velární souhlásky [k] vysloví jako velární [ŋ] – tedy /teŋ kʌps/.

Regresivní asimilace dle místa artikulace také proběhne v případě alveolárních konsonantů [s] a [z], po kterých v běžné rychlé řeči následují fonémy [ʃ], [ʒ] a [j]. Například ve slovním spojení *this shop* /ðɪs ʃɒp/ se koncové alveolární s pod vlivem následující souhlásky mění na palatoalveolární [ʃ] – /ðɪʃ ʃɒp/. (Roach, 1991)

Cruttenden také uvádí, že asimilace nemusí probíhat pouze v rámci dvou sousedních slov, ale také v rámci samostatného slova – například ve slově *tenth* je dentální konsonant [n] ovlivněn následující frikativou [θ] a je vysloven jako velární [ŋ]. (Cruttenden, 2014)

Asimilace dle způsobu artikulace

Obecně vzato, regresivní asimilace dle způsobu artikulace je v běžné rychlé řeči méně zřetelná, než je tomu v případě předchozí asimilace dle místa artikulace. Pověštinou dochází ke změně na konsonant, který má jednodušší způsob artikulace – tedy takový, při jehož artikulaci nedochází k úplné překážce proudu vzduchu. Může se například jednat o případy, kdy se koncová ploviva stane frikativou nebo nazálou – například ve spojení *that side* /ðæt saɪd/, kdy je koncová ploviva [t] vyslovena jako frikativa [s] /ðæs saɪd/. (Roach, 1991)

Jediným případem progresivní asimilace dle způsobu artikulace je změna frikativy [ð] pod vlivem předcházející plovivy nebo nazály. Roach jako příklad uvádí spojení slov *in the* /ɪn ðə/, kdy se frikativa [ð] mění na nazální [ŋ] /ɪn nə/. (Roach, 1991)

Asimilace dle znělosti

V angličtině je progresivní asimilace dle znělosti spojena s fortisovými a lenisovými souhláskami. Lenisové jsou obecně známy tím, že v počáteční a koncové pozici slova ztrácejí znělost. (Roach, 1991)

Znělostní asimilace se týká především gramatických zakončení slov. V angličtině se jedná například o sufix *-s* vyjadřující třetí osobu či plurál nebo sufix *-ed*, který vyjadřuje minulý čas. Pokud tedy sufixu *-s* předchází fortisová souhláska, je tento sufix vysloven jako [s] – *likes* /laɪks/. Předchází-li fortisová souhláska sufixu *-ed*, potom je vysloven jako [t] *liked* /laɪkt/. Pokud tyto sufixy následují po sibilantech – tedy afrikátách nebo frikativách – jsou vysloveny jako /ɪz/ – *buses* /ˈbʌsɪz/ nebo /ɪd/.

Po předcházející znělé souhlásce nebo po samohlásce jsou tyto sufixy vysloveny jako /z/ a /d/. Příkladem jsou slova *loves* /lʌvz/, kdy znělé [v] předchází sufixu *-es*, a *lied* /laɪd/, kdy sufixu minulého času předchází samohláska. (Volín, 2006)

Pokud se zaměříme na regresivní znělostní asimilaci, zjistíme, že se týká pouze gramatických slov, nikoli slov lexikálních. V případě tohoto druhu asimilace může vždy docházet pouze k ovlivnění znělého konsonantu neznělým. Příkladem může být fráze *of course* /əv kɔ:s/, kdy se pod vlivem neznělého [k] mění zakončení gramatického slova *of* na neznělé [f] – /əf kɔ:s/. (Cruttenden, 2014)

Disimilace

S disimilací, tedy jevem, který má zabránit výskytu podobných segmentů v těsné blízkosti, se v angličtině setkáváme málokdy. Nejčastěji se jedná o ztrátu znělosti zvuku /r/ za účelem usnadnění výslovnosti – například ve slově *surprise* /sə'praɪz/. (Ashby, 2015)

Asibilace

Asibilace spočívá ve splynutí dvou zvuků, které jsou v rychlé řeči vysloveny jako zvuk jeden. V angličtině se většinou jedná o případy dvou gramatických slov: *do you like it* /dʒə laɪk ɪt/ nebo lexikálního a gramatického slova, např. *bless you* /bles jʊ/ se může vyslovit jako /bleʃʊ/.

Povětšinou jde o spojení alveolárních konsonantů [t, d, s, z] a approximanty [j]. Například tedy slovní spojení *would you* /wʊd jʊ/ se v běžné řeči může vyslovit jako /wʊdʒʊ/, nebo ve frázi *as you like it* /æz jʊ laɪk ɪt/ může dojít ke splynutí zvuku [s] a následujícího [j] – /æzʊ laɪk ɪt/. (Cruttenden, 2014)

4.1.2 Palatalizace

Za palatalizaci považujeme druhotnou artikulaci, při níž se střední část jazyka zvedá směrem k tvrdému patru dutiny ústní a dochází ke změkčení dané souhlásky. (Ashby, 2015)

V anglickém jazyce je většina souhlásek tvrdá a jejich změkčení se považuje za chybu a povětšinou poukazuje na cizí původ mluvčího. Mezi konsonanty, které v angličtině mohou podléhat druhotné artikulaci a mohou být palatalizovány, patří: [ʃ], [ʒ], [tʃ], [dʒ], [l] a [j]. Procesem palatalizace dochází ke změně místa a způsobu artikulace. Příkladem palatalizace může být například *did you* – vyslovené jako /dɪdʒuː/. (Овчинникова, 2012)

4.1.3 Neutralizace

V angličtině mnohdy dochází k situacím, kdy pro mluvčího není jednoduché rozhodnout, k jakému fonému určitý zvuk patří. Toto se týká zejména fonémů [p, t, k] a [b, d, g], které následují foném [s].

Jedním z důvodů vzniku potíží s rozlišením náležitosti k fonému je i nepřítomnost minimálních párů pro tuto kombinaci zvuků. Proto dochází ke znělostní neutralizaci těchto fonémů – nacházejí-li se v počáteční pozici. Například slovo *spin* může být transkribováno jak pomocí znaku p, tak i b. I přesto, že grafický zápis těchto slov obsahuje znaky p, t, k, mají tyto fonémy do jisté míry blíže ke zvukům [b, d, g]. Jedním z důvodů je i ztráta aspirace, kterou za normálních okolností fonémy [p], [t] a [k] v počáteční pozici nesou.

Neutralizace se v angličtině netýká pouze výše uvedených fonémů, ale i alofonů /m/ a /n/, které se nacházejí v pozici před alofony /f/ a /v/. Vzhledem k tomu, že ani tyto elementy nemají opozici, je možné v rychlé řeči vyslovit například foném [m] pod vlivem následujícího /p/ jako /n/ – *symphony*. Obdobně je tomu ve slově *infant*, kdy se foném [n] v rychlé řeči může neutralizovat a realizovat alofonem /ŋ/. (Cruttenden, 2014)

4.1.4 Akomodace

Akomodace neboli adaptace je přizpůsobení konsonantu nadcházející samohlásce a naopak. Foném, který je adaptován, při tomto procesu nemění své fonetické vlastnosti, což je hlavní rozdíl mezi akomodací a asimilací. V angličtině rozeznáváme tři typy akomodace. (Cruttenden, 2014)

- a) Akomodace progresivní – v tomto případě dochází k ovlivnění hlásky hláskou následující.
- b) Akomodace regresivní – v tomto případě dochází k ovlivnění hlásky hláskou předcházející.
- c) Akomodace vzájemná – k tomuto typu akomodace dochází, přizpůsobují-li se hlásky jedna druhé.

V rámci akomodace se nelabializovaná varianta konsonantu stojící před labializovaným vokálem nebo fonémem [w] přizpůsobuje tomuto elementu a přebírá labializaci. Příkladem může být slovo *sweet* – /s^wɪt/. Pokud zadní samohlásky stojí před fonémem [j], hýbe se pod vlivem tohoto fonému jazyk po horizontále mírně směrem dopředu. Pokud stojí samohláska před takzvaným „dark l“ (jedná se o foném l stojící na konci slova nebo v pozici před vokálem), je tato samohláska vyslovena jako otevřená. (Зырянова, 2016)

Pokud je v angličtině vokál následován nazální sonorou, je do určité míry nazalizován – *man* /mæn/. Mezi akomodací počítáme i palatalizaci konsonantů, které v angličtině za normálních podmínek palatalizaci nepodléhají. Pokud ale předchází přední, otevřená nebo polootevřená samohláska, může být konsonant pod vlivem tohoto vokálu mírně palatalizován. (Зырянова, 2016)

4.1.5 Elize a epenteze

Elize spočívá ve vynechání souhlásky. Povětšinou se s elizí setkáváme v řeči malých dětí nebo při běžné rychlé řeči. (Ashby, 2015)

Roach v souvislosti s elizí uvádí, že jde o jev, který je nezbytné si při studiu angličtiny osvojit, jelikož je frekventovaně užíván rodilými mluvčími. (Roach, 1991)

K elizi redukované samohlásky může docházet po konsonantech [p, t, k]. Například ve slově *potato* /p'tetəʊ/ může v rychlé řeči dojít k vypuštění následující redukované samohlásky, která bude do jisté míry nahrazena aspirací, která doprovází zvuky [p], [t] a [k] v počáteční pozici slova.

Redukovaná souhláska ve spojení s fonémy [l], [r] nebo [n] se může díky elizi stát sylabickou. Příkladem může být slovo *tonight* /t,'naɪt/. Dalším příkladem elize je vypuštění koncového fonému [v] v gramatickém slově *of* v pozici před dalším konsonantem.

Epenteze se v podstatě dá považovat za opak elize, kdy se hláska přidává. V angličtině je nejčastějším příkladem r-ové vázání, kdy se vkládá intruzivní zvuk /r/ mezi dvě samohlásky – například *vanilla ice* /və'nɪləraɪs/. (Ashby, 2015)

4.2 Fonetické procesy v ruském jazyce

4.2.1 Asimilace

V ruském jazyce rozlišujeme čtyři druhy asimilace:

- a) dle způsobu artikulace,
- b) dle místa artikulace,
- c) dle znělosti/neznělosti,
- d) dle palatalizace.

Proces asimilace v ruském jazyce může proběhnout buď úplně, nebo částečně. (Spiridonov, 1996)

Asimilace dle způsobu artikulace

Oliverius uvádí jako příklad tohoto typu asimilace pouze jeden případ. Jedná se o foném [t], který se, například ve slově *относиться*, stává fonémem [t] bez ploze a připodobňuje se vznikem artikulace následujícímu fonému [n]. (Oliverius, 1987)

Asimilace dle místa artikulace

Místo artikulace se pod vlivem asimilace mění například ve slově *pacuamamь*, kde se zubní konsonant [c] přizpůsobuje místem artikulace následujícímu fonému [ш]. Nejčastěji se asimilace dle místa artikulace týká zubních hlásek [c] a [з], které předchází patrovým souhláskám [ш], [ж], [ч]. (Oliverius, 1987)

Znělostní asimilace

Tento typ asimilace je v ruštině široce upotřeben. Vždy, když dojde ke styku hlásek s rozdílnou znělostí, dochází k regresivní asimilaci – *мрыбѣка*. Jedinou výjimkou regresivní asimilace jsou případy, ve kterých se vyskytuje hláska [в]. Pokud se nachází před neznělou souhláskou, připodobňuje se jí. Pokud ale stojí v pozici, kdy by měla asimilaci způsobovat – tedy v pozici za neznělou souhláskou – k asimilaci nedojde. Za normálních okolností nepárové znělé souhlásky asimilaci nepodléhají. Pokud se ale nachází na počátku slova v pozici před neznělým konsonantem, jejich znělost se oslabuje nebo je úplně ztracena. (Romportl, 1997)

Měkkostní asimilace

K měkkostní asimilaci běžně dochází v případě, že měkká souhláska následuje tvrdou souhlásku – například *мост*. Tato souhláska se následující měkké připodobňuje a je palatalizována. Pokud je pořadí souhlásek opačné – tedy předchází-li měkká souhláska tvrdé – kvalita obou hlásek je zachována. Je také nutno zmínit, že měkkostní asimilace neprobíhá vždy, následuje-li měkká souhláska po tvrdé. Změkčení je obvykle realizováno větším přitisknutím jazyka k přední části tvrdého patra. (Romportl, 1997)

Nejčastěji se v ruském jazyce měkkčí tvrdé alveoláry, které stojí před měkkými alveolárami. Okluzivy [t], [d] a [n] obvykle podléhají asimilaci, pokud stojí před svými párovými souhláskami, před [č], v některých případech i před měkkou variantou hlásky [l]. K této asimilaci může docházet na styku předpony a kmene, v kmeni samotném a v pozici před předponou. Příkladem může být slovo *зонтик*.

Frikativy [s] a [z], které se nachází v pozici uprostřed kmene a v pozici před příponou se měkkčí, stojí-li před měkkými variantami fonémů [t], [d], [n], [s], [z] a [l] – například ve slově *песня*. Tvrdé ústní souhlásky se změkčují v pozici před svými měkkými protějšky – *ввести*.

V některých případech – především dle staré výslovnostní normy – dochází i ke změkčení tvrdých fonémů [t], [d], [n], [s] a [z], stojí-li tyto před měkkými labiálními souhláskami v kmeni – například ve slově *оба*. Nicméně mladší výslovnostní norma již měkčení tvrdých fonémů ve výše uvedených případech pokládá za možné, nikoliv ale za nutné.

K měkčení ostatních souhlásek dochází vždy před [j], které je v grafice značeno měkkým znakem. Toto se netýká tvrdých nepárových souhlásek [š], [ž]. V případě hlásky [j], která je v textu označena tvrdým znakem v předponě, měkčíme pouze hlásky [s] a [z]. Hlávka [v] nacházející se v předponě v pozici před [j], vyděleným tvrdým znakem, se změkčuje jen velice nevýrazně. Dále změkčujeme [ch] v pozici před měkkým [k] a skupiny hlásek *-ста, -ства*, nacházející se v pozici před měkkou variantou [v] – *единственный*. (Romportl, 1997)

4.2.2 Disimilace

S disimilací se v ruském jazyce setkáváme zřídka. Jde například o slova *легче, мягче, облегчить*, kdy se foném [g] vysloví jako úžinový zvuk [x]. Stejně tak v tomto případě znělostní asimilace – kdy foném [g] ztrácí znělost a vysloví se jako neznělý [x]. Částečná disimilace probíhá i v případě slova *что*, kdy se foném [č] vysloví jako úžinové [š]. (Spiridonov, 1996)

4.2.3 Neutralizace

Neutralizace je v ruském jazyce jedním z méně častých fonetických procesů. Při neutralizaci dochází ke ztrátě distinktivních vlastností fonémů, které se nacházejí v takzvaných slabých pozicích. Například fonémy [к] a [г] ve slovech *рок* a *рог*. (Князев, a další)

4.2.4 Palatalizace

Definice palatalizace viz kapitolu 4.1.2. V případě palatalizace vznikají páry souhlásek, které mají stejnou artikulační charakteristiku, ale liší se přítomností či absencí palatalizace. (Oliverius, 1987) Dle Spiridonova ruský jazyk obsahuje 15 párů souhlásek založených na vztahu palatalizovaná – nepalatalizovaná (Spiridonov, 1996).

- a) Ruské palatalizované (měkké souhlásky), např.: [д', т', з', с', м', н', б', п', к', л', в']
- b) Ruské nepalatalizované (tvrdé souhlásky), např.: [д, т, з, с, м, н, б, п, к, л, в]

Při palatalizaci ruských souhlásek [t] a [d] se vzniklá překážka nenarušuje úplně, ale pouze částečně. To má za následek, že se ihned po artikulaci těchto fonémů objevují dodatečné zvuky – v případě [t] vzniká zvuk, který je podobný fonému [s], po hlásce [d] zase zvuk podobný fonému [z]. Tento dodatečný zvuk je nejvíce zřetelný v pozici na konci slova a před přízvuchými souhláskami. Palatalizované souhlásky se také vyznačují tím, že jsou vysloveny s mnohem vyšší úrovní tónu, než je tomu v případě nepalatalizovaných souhlásek. Nepalatalizované souhlásky jsou také vysloveny tvrdě v porovnání s jejich palatalizovanými protějšky. (Oliverius, 1987)

4.2.5 Akomodace

V ruském jazyce rozlišujeme tři druhy akomodace.

- a) Akomodace dle příznaku měkkosti.
- b) Akomodace dle příznaku tvrdosti.
- c) Akomodace dle příznaku labializace.

Akomodace dle příznaku měkkosti

Tento druh akomodace se týká měkkých souhlásek, které se nachází v pozici před samohláskou. V tomto případě je artikulace dané samohlásky doplněna o dodatečný pohyb jazyka směrem k tvrdému patru dutiny ústní – *мал – мял*.

Akomodace dle příznaku tvrdosti

V tomto případě se jedná o akomodaci progresivní. Nejčastěji se jedná o vokál [i], který je v pozici za tvrdou souhláskou – *С Иваном*. Tento vokál je v důsledku ovlivnění předchozím tvrdým konsonantem vysloven tvrdě.

Akomodace dle příznaku labializace

V tomto případě se na rozdíl od předchozího druhu akomodace jedná o akomodaci regresivní. Dochází zde k ovlivnění souhlásky předchozím labializovaným vokálem. Tyto konsonanty jsou vysloveny s doplňující labializací – *кухня*. (Spiridonov, 1996)

4.2.6 Diereze

Na rozdíl od angličtiny pro ruštinu není typické užití souhláskových skupin. Dierezi nazýváme vynechání jednoho nebo dvou zvuků ze zmiňované samohláskové skupiny. K dierezi dochází dle Spiridonova (Spiridonov, 1996) v následujících skupinách souhlásek:

- /стн/ – вестник
- /здн/ – праздник
- /стл/ – счастливый
- /стск/ – туристский
- /здж/, /стц/ – под уздцы, крестница
- /ндц/, /нтц/ – шотландцы, брабантцы
- /ндск/, /нтск/ – голландский,
- /вств/ – чувство
- /рдц/, /рдч/, /лнц/ – сердце, солнце

4.3 Srovnání fonetických procesů anglického a ruského jazyka. Časté chyby týkající se fonologických procesů ze strany nerodilých mluvčích

V obou systémech je možné setkat se s fonetickou asimilací, kterou rozdělujeme dle způsobu a místa artikulace, dle znělosti a v ruštině navíc i dle palatalizace. Ke změně způsobu artikulace dochází v ruštině pod vlivem asimilace zřídka. V angličtině je tento jev, kdy dochází k usnadnění výslovnosti pod vlivem následujícího konsonantu, častější. Setkáváme se především s progresivní asimilací dle způsobu artikulace. V angličtině také, oproti ruštině, dochází k uzpůsobení místa artikulace pod vlivem sousedního konsonantu. To se týká především konsonantů [t], [d] a [n] v pozici před velárním nebo bilabiálním konsonantem. V ruštině se tento jev vyskytuje méně a týká se především souhlásek [c] a [ɟ]. Asimilace dle znělosti je jev, který se upotřebuje v obou jazycích s rozdílem, že v ruštině se uplatňuje pouze regresivní asimilace dle znělosti (s výjimkou fonému [v]). V angličtině se regresivní znělostní asimilace týká především gramatických zakončení slov a progresivní

je spojena s opozicí lenisových a fortisových souhlásek. Jevem, který je specifický pro ruštinu, je asimilace dle palatalizace, ke které dochází v případě, že měkká souhláska následuje tvrdou souhlásku. Tato souhláska se následující měkké připodobňuje a je palatalizována. Vzhledem k absenci tohoto druhu asimilace v angličtině a vzhledem k faktu, že anglické konsonanty jsou velmi zřídka změkčovány, je tento jev častou výslovnostní chybou, které se dopouští mnozí ruští studenti angličtiny. Naopak pro anglického rodilého mluvčího se může stát překážkou změkčování ruských konsonantů. V obou systémech je možné se setkat s disimilací – v angličtině se nejčastěji jedná o vypuštění zvuku /r/, v ruštině potom o vypuštění zvuku [g] a jeho nahrazení zvukem [v] za účelem snadnější výslovnosti. Asibilace – tedy splynutí dvou zvuků v jeden – je jev specifický zejména pro angličtinu.

Hojně užívaným fonologickým procesem v ruštině je palatalizace, která je výsledkem druhotné artikulace některých ruských konsonantů, přičemž dochází k jejich změkčení. V angličtině je naopak tento jev výjimečný, proto pro Ruské mluvčí může být obtížné vyvarovat se jeho použití – naopak anglickým rodilým mluvčím může dělat potíže tento jev při výslovnosti ruštiny zapojit.

Co se týká akomodace, s tímto procesem se setkáváme v obou systémech. V angličtině se jedná o akomodaci progresivní, regresivní a vzájemnou, v ruštině potom o akomodaci dle měkkosti, tvrdosti a labializace. V obou systémech dochází k ovlivnění výslovnosti konsonantu pod vlivem sousedního labializovaného vokálu.

Diereze je fonologický proces, který se vyskytuje hlavně v ruském jazyce, jelikož pro ruštinu není specifický výskyt několika konsonantů vedle sebe. V angličtině může docházet k takzvané elizi, která je dierezi velice podobná. V obou jazycích se také můžeme setkat s epentezí, kdy je naopak zvuk přidán.

Na závěr je nutno podotknout, že fonologické procesy probíhají nejčastěji v rychlé běžné řeči a jejich vynechání povětšinou nemění význam přenášené informace.

5 Závěr teoretické části

Jak z teoretické části této práce vyplývá, srovnáme-li angličtinu a ruštinu z hlediska fonetiky a fonologie, nejvíce odchylek bezesporu nalezneme v segmentální úrovni, kde je možné nalézt mnohé rozdíly v produkci a výslovnosti jak konsonantů, tak i vokálů. Rozdíly ve výslovnosti jednotlivých elementů či jejich absence v jednom jazyce mohou být pro rodilého mluvčího překážkou při osvojování druhého jazyka, kde se tyto elementy nachází, či mají jinou charakteristiku.

Co se týká suprasegmentální roviny, zde je možné najít více společných rysů obou systémů. Jak angličtina, tak i ruština mají dynamický slabičný přízvuk. V obou systémech také vokály nacházející se v nepřízvučných pozicích podstupují četné kvantitativní a kvalitativní změny spojené s redukcí, která je hlavním elementem rytmu obou jazyků. Syntagmatické členění má mnohem větší význam v ruské řeči, kdy jeho nesprávné provedení může vést ke špatnému pochopení výpovědi ze strany posluchače. Tento jev se může stát problematickým pro nerodilé mluvčí.

Použití intonačních konstrukcí v jednotlivých jazycích se od sebe nijak významně neliší. Problematická z hlediska výslovnosti pod vlivem vlastního jazyka by mohla být samotná realizace tónů. Zatímco v angličtině je snížení a zvýšení tónu mnohem prominentnější a také postupnější, v ruštině tón při zvýšení a snížení nedosahuje maxima, ale změna tónu je naopak mnohem rychlejší a není postupná. V obou systémech se setkáváme se všemi druhy melodému – rovným, klesavým, stoupavým, klesavě-stoupavým a stoupavě-klesavým.

Fonetické procesy v rámci jednotlivých jazyků zasahují povětšinou rozdílné elementy. V obou systémech se v běžné řeči setkáváme s asimilací, přičemž ruština užívá navíc asimilaci dle palatalizace. Dále je možné se jak v angličtině, tak i v ruštině setkat s akomodací. Palatalizace je jev, který je specifický zejména pro ruštinu a který může nerodilému mluvčímu činit značné potíže. V angličtině se vyskytuje palatalizace jen zřídka. Angličtina naopak užívá asibilaci, elizi a epentezi. V ruštině je zase možné setkat se z důvodu nízkého výskytu dvojhhlásek a trojhhlásek s dierezí.

Jak z výše uvedeného vyplývá – angličtina a ruština mají odlišnou fonetickou strukturu a v mnohém se rozcházejí. Absence některých elementů či jejich odlišná realizace v ruštině může Rusům činit potíže při osvojování angličtiny, a naopak ze stejného důvodu může být ruština problematickou z hlediska fonetiky a fonologie pro anglického rodilého mluvčího.

6 Praktická část

Praktická část této práce se bude zaměřovat na rozbor nahrávek jednotlivých mluvčích. Cílem této části je zmapovat a diskutovat časté výslovnostní chyby, kterých se mluvčí jednotlivých jazyků, pod vlivem svého vlastního jazyka, dopouští při použití jazyka jim cizího. K nahrávkám byly použity texty (viz. příloha) zaměřující se na dané jevy, které jsou popsány v teoretické části. Příloha také obsahuje fonetický přepis jednotlivých textů, který odráží nejpravděpodobnější variantu správné výslovnosti. Texty byly respondentům zadány s vyznačenými přízvuky. Všechny nahrávky byly anonymizovány a mluvčí souhlasili s jejich zpracováním v rámci této práce.

7 Rozbor nahrávek anglických rodilých mluvčích při výslovnosti ruštiny

7.1 Rozbor nahrávky RN1

Dle plynulosti projevu mluvčího číslo jedna je zjevné, že se zřejmě jedná o mluvčího s pokročilejší znalostí jazyka a výslovnosti. Četné výslovnostní odchylky lze nalézt na segmentální úrovni – a to zejména v redukci vokálů – tu například postrádáme ve slově *вчера*, kde bychom dle jeho pozice přízvuku očekávali redukovanou variantu vokálu *e* – /и³/. Ve slově *вчера* by také měla proběhnout výraznější asimilace počátečního konsonantu – /фч'еи³ра́/. Redukce vokálu je také postrádána v nepřízvučné předložce ve slovním spojení *до сих пор* /дѐъ с'іх пор/.

Častý výskyt pre-fortisového krácení ve výslovnosti ruštiny rodilými mluvčími angličtiny není v tomto případě znatelný. Vokály v pozici před fortisovými souhláskami jsou vysloveny s dostačující délkou. Stejně tak častá implementace anglického otevřeného /æ/ jakožto alofonu fonému [a] nebo záměna ruské vibranty [r] za anglickou approximantu se v tomto případě nevyskytuje. Akomodace (např. *с Иваном* /с_ы́вѧ́нѣм/) a asimilace dle místa artikulace (např. *к счастью*) se v případě mluvčího RN1 nejeví jako komplikace. Mírnou odchylku lze ale zaznamenat v případě hlásky [n] ve slově *Наташа* (viz fráze *вскрикнула Наташа*), kde je tato hláska zaměněna hláskou [d] – /днатáшъ/. Tuto záměnu nelze přisuzovat žádnému fonetickému jevu. V důsledku absence palatalizace konsonantu [t] (viz 3. slabika) ve slově *ответила* (viz fráze *ответила Наташа*) je vokál [i] chybně zaměněn vokálem [y] – /лѣв'ѣт'ѣилъ натáшъ/.

Na úrovni suprasegmentální lze místy pozorovat absenci oddělení taktů, např.

В конце концов, он решил вместо покупок пойти в гости к своему другу.

[ф_клѧцѣ клѧцѣф | ѓн р'и³шѣл вѣт'ѣстѣ пѧкѣпѣк пѧјт'і в_гѣс'т'ик_свѣји³мѣ дрѣту].

Místy je naopak předěl mezi takty nadbytečný – *Наташа с Иваном посетили вчера центр города* – [натáшъ с_ы́вѧ́нѣм пѣс'и́ѣт'і́л'и † фч'и́ѣрѧ́ цѣнтр† гѣрѣдъ].

Odchylky od výslovnostní normy lze zaznamenat v případě fonetických procesů. Intonační konstrukce IK1 je mluvčím použita bez výrazných změn. Mírnou diskrepanci lze najít ve výpovědích *Сколько часов ты провела в торговом центре? а Зачем нам спешить?*, kde by bylo v rámci IK2 příhodné zdůraznit intonační centrum za pomoci vyššího melodému (скѣ́лько) a část za intonačním centrem pronést s mírně klesavou intonací. Odchylku lze také pozorovat

v emocionálně zabarvené frázi *Только шесть часов?*, která by v tomto případě měla, vzhledem k záměru mluvčího vyjádřit udivení, nést IK 6. Intonační centrum by se tedy mělo nacházet na první slabice prvního slova. Zde by bylo vhodné užít vysokého tónu, který má být zachován až do konce taktu. Mluvčí sice vyčlenil první slabiku užitím vyššího tónu, za centrem je ale patrná spíše rovná melodie. *To[↑]лько ше[̄]сть часов[̄]?*

7.2 Rozbor nahrávky RN2

Přestože byly texty k nahrávkám zadávány s vyznačenými přízvuky, několik z nich bylo v nahrávce RN2 umístěno na nesprávnou slabiku – například *вытарацил* (přízvuk umístěn na poslední slabiku), *в зости* (přízvuk umístěn na poslední slabiku).

Co se segmentální roviny týká, nejprominentnější odchylkou ve výslovnosti je bezpochyby výslovnost konsonantu [r]. V ruštině je tato souhláska považována za vibrantu, v angličtině za approximantu. Rodilí mluvčí angličtiny mají tedy často tendenci pod vlivem vlastního jazyka tuto souhlásku vyslovovat jako approximantu. V tomto případě lze zapojení anglické approximanty nalézt hned na několika místech, a to ve slovech: *вчера*, *зорода*, *в нарке*, *стремилась* atd. Místy můžeme zaznamenat absenci redukce vokálů v nepřízvučných pozicích – kupříkladu ve slovech *торопилась* /тѐрп'и́льс'/, *в торговом центре* /ф[̣]толгѐвѐм цѐнтре'ѐ/, *о женщинах* /ѐл[̣]жѐн'ш'инѐх/. Redukci místy postrádá i vokál [e], například ve slově *вчера* – /фч'ѐи'пá/. Naopak se ale v této nahrávce setkáváme i s užitím anglického vokálu šva – *стремилась* /стр'ѐм'и́льс'/. V několika frázích lze také celkem zřetelně zaznamenat aspiraci hlásky [p], která pro ruštinu není typická. Příkladem je konsonant [p] ve slově *покупки* – /вм'ѐсть п^hа́кѹпѐк/. Častá záměna konsonantu [h] za konsonant [ch] je typická spíše pro ruské rodilé mluvčí při výslovnosti angličtiny, čehož se obvykle dopouští pod vlivem absence této hlásky ve vlastním fonetickém systému. Zde se setkáváme se záměnou ruské velární frikativy [ch] za anglickou glottální frikativu [h] – *ходили* /х^hа́дѐи'/.

Typickou chybou anglických rodilých mluvčích je vynechání akomodace dle tvrdosti – absenci tohoto jevu lze nalézt i v této nahrávce – *С Иваном* /с[̣]ы'вѐнѐм/. Hlávka [d] na konci fráze *в непѐд* /фп'и'п'ѐтѐ/ by správně měla ztratit svou znělost. Namísto znělého d očekáváme jeho neznělou variantu – [t]. Za jediný výskyt prefortisového krácení by se dala považovat výslovnost přízvučné slabiky ve slově *непѐд*, kde mluvčí tuto slabiku vyslovuje zkráceně a s menším důrazem.

Ve slově *столкнулся* je potom možné zaznamenat palatalizaci hlásky [n], kterou ale nelze připisovat žádnému fonetickému jevu, ani výslovnostní chybě, které by se mluvčí dopustila pod vlivem svého rodného jazyka.

Z hlediska suprasegmentálních fonetických jevů je místy znatelné nadbytečné užití pauzy mezi jednotlivými frázemi, které je nejspíše důsledkem neznalosti určitých slov, což nutí mluvčí se pozastavit – např. *Наташа всё время торопилась и стремилась **вперёд*** – [нАтАш'ь фс'о вр'эм'ь т'ьрАп'йл'ьс' и 'стр'и'эм'йл'ьс' 'фп'и'р'от]. V taktech, které jsou vysloveny za pomoci IK2, dochází k dostatečnému zdůraznění intonačního centra ve frázích *Заче[↑]м нам спешить?* nebo *Поспеши[↑], Иван!* Naopak ale frázi *Сколь[↑]ко часов ты провела в торговом центре?* vyčlenění intonačního centra postrádáme. Vyčlenění intonačního centra postrádáme i ve 3. intonační konstrukci – konkrétně ve frázi *Ты **зна[↑]**ешь, как женщины любят шоппинг?* Výraznější zdůraznění intonačních center bychom očekávali i v případě následující IK1, kde melodie za centrem správně klesá, nicméně centrum samotné postrádá prominenci – *До сих пор Иван не **знал[↓]**, но Благодаря Наташе, он узнал что-то новое о **жен[↓]**щинах.* Odchytku lze také pozorovat v emocionálně zabarvené frázi *Только **шесть[↑]** часов?*, která by v tomto případě měla, vzhledem k záměru mluvčího vyjádřit udivení, nést IK 6. Intonační centrum by se tedy mělo nacházet na první slabice prvního slova. Je postrádáno užití vysokého tónu, který by byl zachován až do konce taktu. Mluvčí sice vyčlenila první slabiku za pomoci vyššího tónu, nicméně tón ihned za centrem klesá – *То[↑]лько **ше[↑]**сть **часов[↑]**?*

7.3 Rozbor nahrávky RN3

Z hlediska segmentálních jevů se v tomto případě místy setkáváme s absencí redukce vokálů v závislosti na jejich vzdálenosti od přízvuku – о *женици*нах /**ə**л жэн'ш'инъх/, *покупок* /п**ə**лкүпък/, к *своему* /св**ə**ѣјиэмъ/. Redukce je postrádána i v případě vokálu [e] – ve slově *вчера* /фч'**ei**рá/. Dalším analyzovaným jevem, který lze nalézt, je nepatrná aspirace hlásky [p] – *покупок* /п^h**ə**лкүпък/, která je typickým jevem právě pro angličtinu.

Přestože byly texty k nahrávkám zadávány s vyznačenými přízvuky, v projevu je místy patrná tendence pozici přízvuku měnit – *Сколько **ч**асов ты провела в торговом центре?*

Fonologické procesy – znělostní asimilace a tvrdostní akomodace – jsou v tomto případě užity správně v pozicích, kde byly očekávány. Nicméně v několika případech je lze zaznamenat i na místech, kde jsou užity nesprávně. Například ve slově *столкнулся* mluvčí nesprávně změkčuje hlásku [n] – /сталкн'ýлс'ь/ a posléze uzpůsobuje následující vokál této změkčené souhláске. Zajímavé je, že v angličtině dochází ke změkčení konsonantů velice sporadicky, ve většině případů předchází-li přední, otevřená nebo polootevřená samohláska, k čemuž zde nedochází. Naopak absenci změkčení konsonantu [d] pod vlivem následujícího [i] nedochází ve frázi *от удивления*. Hlásky [d] je v tomto případě vyslovena bez palatalizace /лт уд'иэ **ы**вл'эн'иъ/. Tuto chybu lze nejspíše připisovat faktu, že v angličtině vokál [i] předcházející samohlásku nezměkčuje.

V syntagmatickém členění nebyly analyzovány žádné výrazné odchylky. Z hlediska intonace by obecně mělo dojít k mnohem důraznějšímu vyčlenění intonačních center. Zejména tedy v intonační konstrukci číslo 2. V prvním případě užití této konstrukce je samohláska v centrální části vyslovena s vyšší úrovní tónu, nicméně čím blíže je větný přízvuk k počátku větné konstrukce, tím je tón vyšší – *За**че**↑м нам спешить?* Ve druhém případě užití této intonační konstrukce – *Ско[↑]лько часов ты провела в торговом центре?* – dokonce vůbec nedochází k zesílení větného přízvuku zvýšením tónu na samohláске tázacího slova. Tón by správně měl klesat až za centrem. Problematickou se jeví i intonační konstrukce číslo 6 vyjadřující údiv – zde by mělo dojít ke zvýšení tónu v centru intonace, které by mělo trvat až do konce konstrukce. Mluvčí zde užívá spíše střední úroveň tónu.

7.4 Rozbor nahrávky RN4

Z ne zcela plynulého projevu 4. mluvčího je patrné, že se zřejmě jedná o mluvčího se základní znalostí výslovnostních pravidel.

Na segmentální úrovni je za nejproblematictější jev považována redukce ruských vokálů – Наташа *все время торопилась и стремилась вперед* /НАТАША[†] фс'о вр'эм'ъ те[†]реАП'ильс' и стр'еи[†]м'ильс' фп'еи[†]р'от/. Redukce zde není patrná ani v případě ruského /a/ nacházejícího se v nepřízvučné pozici – *любят* / л'úb'я[†]т/ – kde mluvčí hlásce ponechává plnou kvalitu. Redukce vokálů je ale postrádána napříč celým projevem.

Hláska [d] na konci fráze *вперед* /фп'и'р'от[†]/ neztrácí znělost. Namísto znělého [d] tedy očekáváme jeho neznělou variantu – [t]. Stejně tak je tomu i v případě znělého [g] na konci slova *шопинг* /шопинк[†]/. I zde je mylně užitá znělá souhláska. Další odchylku lze sledovat ve slově *счастье*, kde v tomto případě nedošlo k asimilaci zvuků [c] a [ч] /еч[†]ш':ác't'jy/. V ruštině obecně tvoří předložka a následující lexikální jednotka jeden fonetický celek – vyslovují se dohromady. V tomto případě ale mluvčí několikrát předložku a následující lexikální jednotku odděluje pauzou – viz *к счастью* /к[†]еч':ác't'jy/, *к своему другу* /к[†]св'еи[†]ж'и[†]м'у д'ругу/. Z hlediska syntagmatického členění je v tomto případě velice těžké posoudit, zda mluvčí vkládá do svého projevu pauzy záměrně, či zda se jedná o pauzy, kterými získává čas pro správnou výslovnost cizího textu. Kde je přirozené oddělení taktů postrádáno, je za uvozovací větou v části: |Он спросил её: |Сколько часов ты провела в торговом центре?| V nahrávce RN4 je patrný vliv anglické intonace – zejména v případě intonačních konstrukcí IK1. Jedná-li se o neukončenou výpověď, užívá se v angličtině zpravidla melodému klesavě-stoupavého (v ruštině klesavého). Co se intonace tečky týká, ruští rodilí mluvčí obvykle za intonačním centrem užívají středního tónu a na úplném konci konstrukce hlasem klesají. V angličtině se pro intonaci tečky užívá spíše střední úroveň tónu, což je patrné i v této nahrávce, kdy mluvčí ve větách s intonací IK1 neklesá hlasem na nižší úroveň.

V případě IK2 – otázky s tázacím slovem – je pro ruský jazyk typické markantní zvýšení tónu na vokálu tázacího slova, následně tón klesá. Zde se setkáváme spíše s postupným zvyšováním tónu směrem ke konci větné konstrukce *Зачем[†] нам[†] спешить[†]?* Obecně by v tomto projevu mělo dojít k důraznějšímu vyčlenění všech intonačních center.

7.5 Rozbor nahrávky RN5

V případě ruské nahrávky číslo 5 se setkáváme s mluvčím s pokročilejší znalostí fonetických a fonologických procesů.

Z hlediska segmentálních jevů lze v tomto případě vytknout občasné nesprávné umístění přízvuku – přestože texty byly zadány s jejich označením – například *вскрикнула*. Jednu z mála diskrepancí v redukci lze nalézt ve slově *столкнулся* /СТАЛКНУЛС'Ь^ж/, kde je ruské *я* bez jakéhokoliv důvodu vysloveno v plné kvalitě – tedy v jeho jotované podobě. Jotovanou variantu samohlásek, zde i těch, které tuto variantu výslovnosti nepřipouští, lze nalézt i v dalších případech – například ve slově *провела* /пр'ав'и^жл'а/, kde mluvčí zaměňuje vokál /a/ za jeho jotovanou variantu – *я*.

Co se týká fonetických procesů, ani zde nenalezneme žádné výrazné odchylky od běžných výslovnostních standardů. Asimilace, akomodace i diereze, které se v textu vyskytují, jsou zapojeny – к с^жчастью, он не был грустным /к^жш':ас'т'ju, он н'э^жбыл гру^жсным/. Rytmus ruské řeči je, stejně jako ten anglický, postaven na střídání přízvučných a nepřízvučných slabik. V ruštině jsou ale nejdůležitějšími faktory v oblasti rytmu a dynamiky síla a délka přízvučné slabiky a jejich odlišnost od slabik nepřízvučných. V tomto případě by místy bylo nasnadě důraznější rozlišení přízvučných a nepřízvučných slabik užitím větší délky a síly v případě přízvučných slabik. Na konci ruské oznamovací věty dochází k poklesu hlasu na nejnižší úroveň. V tomto případě k tomuto poklesu ale dochází nejspíše pod vlivem angličtiny – *Наташа всё время торопилась и стремилась вперёд*.[↓] V případě IK2 – otázky s tázacím slovem – je pro ruský jazyk typické markantní zvýšení tónu na vokálu tázacího slova, následně tón klesá. Zde se setkáváme s výrazným zvýšením tónu na přízvučné slabice tázacího slova, ale ve zbytku výpovědi má tón tendenci se spíše zvyšovat – Зачем[↑] нам[↑] спешить[↑]? Stejně tak je tomu i v případě otázky *Сколько[↑] часов ты провела[↑] в торговом центре[↓]*? Ostatní intonační konstrukce jsou v tomto případě užity správně.

7.6 Rozbor nahrávky RN6

V nahrávce RN6 se v případě redukce ani zakomponovaných fonetických procesů neseťkáváme s žádnými výraznými odchylkami od výslovnostní normy.

Na úrovni segmentálních jevů ani fonetických procesů nelze v nahrávce najít velké diskrepance. Výpověď je ale místy pronesena téměř bez intonace. Přízvučné slabiky nejsou vyčleněny dostatečnou délkou a silou. Dostačující vydělení prominentní slabiky lze nalézt například v přednesu fráze κ^{\uparrow} *счастью*, kde je evidentní její odlišnost od slabiky nepřízvučné. Projev tohoto mluvčího je velice dynamický, přičemž síla a délka přízvučných slabik ne zcela odpovídá ruské výslovnostní normě, nápadně ale připomíná rytmus angličtiny. V mnoha případech také postrádáme přirozenou pauzu mezi takty – *Зачем[↑] нам спешить[↓]? спросил Ваня – [злч'эм нам сп'и'шйт' |спрлс'йл ван']*.

V případě IK1, intonaci tečky, je patrný pokles tónu na konci výpovědi pouze na střední úroveň namísto úplného poklesu – *Наташа все время торопилась и стремилась вперед.*
⚡ Druhá intonační konstrukce, intonace otázky s tázacím slovem, opět postrádá důraz v intonačním centru – tedy na přízvučné slabice tázacího slova. Následné postupné klesání tónu ke konci konstrukce se zde také neprojevuje – *Зачем[↑] нам спешить[↓]? Stejným případem je i intonace otázky bez tázacího slova – zde zcela chybí pokles tónu před intonačním centrem, jeho zvýšení v intonačním centru i následný pokles úrovně tónu nebo její setrvání v rovině. V tomto případě je melodie zcela rovná – Ты *зна[↑]*ешь, как женщины любят *шо[↓]*ппинг? Na rozdíl od IK1 a IK3, které postrádají náležitosti správného přednesu, IK6 je pronesena správně, dochází zde ke zvýšení tónu v centru intonace, které trvá až do konce konstrukce – $^{\uparrow}$ *Только *ше[↑]*сть часов[↑]?**

7.7 Rozbor nahrávky RN7

V případě nahrávky číslo 7 je znatelné, že se jedná o mluvčího se základní znalostí výslovnostních pravidel. Místy je evidentní, že výslovnost delších či komplikovanějších slov mluvčímu činí potíže, proto si ji uzpůsobuje tak, aby pro něho byla snazší – místy je patrná neúplná znalost azbuky, např. *за покупками* /зѣ_пакѹ_пкѣм'и/. Přestože byl text zadáván s vyznačenými přízvuky, přízvuk je frekventovaně umísťován na nesprávnou slabiku – příkladem je slovo *шоппинг*. Důvodem je s největší pravděpodobností fakt, že se mluvčí zaměřuje především na výslovnost samotných hlásek, nikoliv na správné umístění přízvuku.

Z hlediska segmentálních jevů je místy patrná silná aspirace ruských konsonantů [p] a [t], což je typický fonetický jev právě pro angličtinu – *в парке* /фѣ_п'áрк'еѣ/. Co se týká kvality hlásek – mnohé jsou evidentně také ovlivněny výslovností rodného jazyka mluvčího. Jedná se především o konsonant [r], který je vyslovován jako anglická approximanta, nikoliv ruská vibranta – *стремилась* /ст'ѣм'йлѣс'/. Ve slově *стремилась* se kromě anglické vibranty setkáváme i s redukcí vokálu *e* na anglický vokál šva. Stejně tak je tomu ve slově *Наташа*, kde je první slabika redukována jako anglická lehká slabika, též za pomoci /ə/. Ve zbytku nahrávky vokál redukován není – viz výše zmiňovaný příklad *в парке*. Redukci místy postrádáme i u vokálu [o] nacházejícího se v nepřízvučné pozici – *о женищинах* /ѳ_ж'эн'ш':ин'ѣх/. Zde také nedochází ke správné výslovnosti předložky a nesledujícího lexikálního slova – tedy jako jednoho fonetického celku.

Problematické jsou zde i jotované vokály – v některých místech, zejména předchází-li konsonant, dochází k jeho změkčení a jot se vypouští. Toto v tomto případě není patrné – kupříkladu /я/ ve jméně Ваня správně změkčuje předcházející konsonant a redukuje se – zde mluvčí užívá plné jotované varianty. Jotovanou variantu některých vokálů lze nalézt i v dalších pozicích, kde se jejich přítomnost nepřipouští – například *в конце концов* /ф_кланц'ѣ' кланц'оф/ nebo ve slově *столкнулся* /стѳ_лкн'улс'ѣѣ/. Co se týká fonetických jevů, často je postrádána znělostní asimilace – kupříkladu *вчера* /ѣфч'еи'ѣпá/. Realizace platných ortoepických pravidel – výslovnost *сч* jako [ш':] – byla provedena mluvčím bez problému.

Správnost umístění pauz mezi jednotlivými takty v tomto případě není vzhledem k nižší znalosti azbuky a výslovnosti čitelná. Stejným případem je i intonace. Snaha o odlišení přízvučných a nepřízvučných slabik rozdílnou délkou a silou je zde patrná. Hranice mezi jednotlivými větami je velice nečitelná, místy ale můžeme slyšet náznak poklesu tónu

na konci IK1. V případě IK3 – otázky s tázacím slovem – je patrný náznak zdůraznění intonačního centra. Následný pokles za centrem intonace je velice mírný – Зачем[↑] нам спешить[↓]? Podobným případem je i intonace otázky bez tázacího slova – zde zcela chybí pokles tónu před intonačním centrem, jeho zvýšení v centru intonace i následný pokles úrovně tónu nebo její setrvání v rovině. V tomto případě je melodie zcela rovná – Ты знаешь, как женщины любят шоппинг? Stejně tak je tomu i v případě IK6 – melodie je zcela rovná, bez jakéhokoliv zdůraznění intonačního centra.

7.8 Shrnutí nahrávek RN1–RN7

Za jednu z nejpatrnějších odchylek od výslovnostní normy, která je patrná téměř ve všech analyzovaných nahrávkách, lze považovat absenci redukce ruských vokálů. Nejčastěji jde o vokál [o] v nepřízvučných pozicích – jednalo se například o výrazy: *торопилась* /тѐрпѣльс'/, *в торговом центре* /ф_тѐлгѡвѡм цѣнтр'ь/, *о женщинах* /ѡ_жѣн'ш':инѡх/. V nahrávkách RN1, RN2, RN3 a RN7 se vyskytuje i absence redukce vokálu [e] *вчера* /фч'ѣи'рѡ/. V případě nahrávky RN7 bylo také analyzováno užití anglického vokálu šva – *стремилась* /стр'ѡм'ѣльс'/. V několika případech (RN2, RN7) se také vyskytla silná aspirace konsonantů [p], [k] a [t] – *покупки* /вм'ѡстѣ п'акѹпкь/ či *в парке* /ф_п'ѡрк'ь/. Na segmentální rovině se dále jako častá chyba, které se mluvčí pod vlivem vlastního jazyka dopouští, jeví záměna kvality hlásky [r]. Tato hláska má v každém z jazyků jinou charakteristiku – v angličtině se jedná o approximantu, v ruštině o vibrantu. S tímto jevem se můžeme setkat například v nahrávkách RN2, RN7. Co se týká znělostní asimilace, ta se ve dvou případech projevila jako problematická – mluvčí v nahrávkách RN2 a RN7 asimilaci nezapojili. Akomodaci dle příznaku tvrdosti postrádáme pouze v jedné z analyzovaných nahrávek (RN2). S očekávaným vynecháním diereze ve frázi *он не был грустным* se v nahrávkách také nesetkáváme. Další častou diskrepancí na segmentální úrovni se ukázaly být jotované samohlásky. V nahrávce RN7 se setkáváme s jejich nesprávným zachováním v pozici za konsonantem, který by správně měly změkčit a následně se redukovat – *в конце концов* /ф_клнцѣ' клнцѡф/. Místy také dochází k jotaci vokálů, které tuto tendenci nepřipouští. Příkladem je koncový vokál ve slově *провѣла* /прѡв'ѣл'ѣ/ (RN5). Další možné výslovnostní chyby anglických rodilých mluvčích při výslovnosti ruštiny na segmentální úrovni, které jsou zmíněny v teoretické části této práce, nebyly v daných nahrávkách analyzovány – jedná se zejména o časté vkládání anglického otevřeného /æ/ či prefortisové krácení.

Z hlediska suprasegmentální roviny se nejčastěji setkáváme s nesprávným umístěním přízvuku (přestože byly texty zadávány s vyznačenými přízvuky) – jedná se zejména o nahrávky RN2, RN3 a RN7. V některých případech postrádáme přirozenou pauzu mezi jednotlivými takty – nahrávka RN6 – |Зачем[↑] нам спешить[↓]ть?| спросил Ваня|. V jiných případech jsou naopak pauzy vloženy na místa, kde jejich výskyt není zcela přirozený. V některých případech ale není zcela jasné, zda se jedná o nesprávně umístěnou pauzu mezi jednotlivými takty, nebo pouze o získávání prostoru pro rozeznání slova, které daný mluvčí nezná. Jak je zmíněno v teoretické části, častým nedostatkem na suprasegmentální rovině, kterého se dopouští angličtí rodilí mluvčí v ruštině, je samotná realizace tónů. Zatímco v angličtině je snížení a zvýšení tónu mnohem prominentnější a také postupnější, v ruštině tón při zvýšení a snížení nedosahuje maxima, ale změna tónu je naopak mnohem rychlejší a není postupná. S tímto nedostatkem se setkáváme napříč všemi nahrávkami – nejčastěji se jedná o nedostatečné vyčlenění intonačních center či o klesnutí tónu v intonační konstrukci číslo 1 pouze na střední úroveň.

Co se týká intonačních konstrukcí, je to právě úroveň tónu nebo nedostatečné zdůraznění intonačního centra, které spadají do nejčastějších odchylek od výslovnostní normy, kterých se daní mluvčí dopustili. V IK2 – intonaci otázky s tázacím slovem – je nejčastěji vynecháno vyčlenění intonačního centra a následné postupné klesání tónu – За[↑]че[↓]м нам спешить? Další problematickou konstrukcí je IK6 užívaná dle emocionálně zabarvených výpovědí – zde by mělo docházet ke zvýšení tónu v centru intonace, které trvá až do konce konstrukce – [↑]Только *ше*[↑]сть часо[↑]в?

8 Rozbor nahrávek ruských rodilých mluvčích při výslovnosti angličtiny

8.1 Rozbor nahrávky AN1

Z hlediska segmentální roviny se analýza zaměřuje zejména na výslovnost jednotlivých hlásek. Jak je zmíněno v teoretické části této práce – jedním z nejproblematictějších vokálů pro ruské rodilé mluvčí je anglické otevřené /æ/. V případě první nahrávky mluvčí tento vokál zaměňuje za zavřenější samohlásku /e/ – *man* /meæn/¹. Dále se v dané nahrávce setkáváme s případy, kdy je mylně užit dlouhý vokál namísto krátkého – *no, I didn't* /aɪ dɪːnt/ (zde také dochází k nežádoucí palatalizaci hlásky [d]). Z hlediska redukce se zde nesetkáváme s žádnými výraznými diskrepancemi. Jediný případ, který by se dal považovat za nedostatečně redukovaný vokál, je v gramatickém slově *her* (viz. *he gave her a glass of water*). Mluvčí zde užívá spíše variantu obsahující dlouhý vokál, která je typická pro situace, kdy větný přízvuk padá právě na dané gramatické slovo, tj. v případě, chce-li toto slovo zdůraznit – /hɜːr/². Jednou z nejčastějších chyb, které se ruští rodilí mluvčí dopouštějí, je záměna anglického glottálního [h] za ruskou frikativu [ch]. Zde se setkáváme pouze s náznakem této záměny – *he gave her a glass of water* /h^{eh}ɪ ˈgɜv h^{eh}ər ə glaːs əv ˈwɔːtə/. Co se kvality hlásky [r] týká, ta v tomto případě není ovlivněna kvalitou jejího ruského ekvivalentu – tzn. je vyslovena jako approximanta. Ani častá záměna anglických postalveolárních souhlásek [tʃ] a [dʒ], které ruští mluvčí často nahrazují konsonanty [č] a [ž], se zde neprojevuje. Co ale napříč celou výpovědí postrádáme, je aspirace hlásek [p], [t] a [k] v počátečních přízvučných pozicích – například *permanently* /ˈp^hɜː.mən.ənt.li/.

Z hlediska suprasegmentálních jevů je v tomto případě umístění přízvuku v pořádku, nicméně těžké slabiky, ty, které nesou přízvuk, by měly být vysloveny s vyšší úrovní hlasu. Předěly mezi jednotlivými takty jsou v mnohých případech vynechány – *No, I didn't, I was said to skip it to sleep better* | nəʊ aɪ dɪnt | ˈaɪ wəz ˈsed tə ˈskip ɪt tə sliːp ˈbe.tə| nebo *I think you would concentrate more in case you consume at least two liters of liquids a day* |aɪ ˈθɪŋk |ju wəd ˈkɒn.sən.treɪt mɔː |ɪn ˈkeɪs ju kən.ˈsjuːm ət ˈliːst tuː ˈliː.tərz əv ˈli.kwɪdz ə ˈdeɪ||.

¹ Tato varianta výslovnosti by byla přijatelná v případě množného čísla – *men*. V takovém případě by ale nepředcházel neurčitý člen *a*.

² V takzvaných weak formách gramatických slov se užívá redukovaná varianta vokálu.

Co se týká intonace, místy můžeme zachytit úplné klesnutí tónu, které je typické zejména pro ruštinu. V angličtině se spíše užívá střední úroveň tónu. Tato odchylka je znatelná především v oznamovacích větách, které mají být proneseny za pomoci intonační konstrukce 1 – intonace tečky viz *Tom permanently asks Ellen to choose four of her favourite drinks.* †

↓ Tam, kde dochází k přirozenému oddělení taktů v neukončené výpovědi, se v angličtině užívá melodému klesavě-stoupavého. V tomto případě je ale melodie mezi takty spíše rovná – *It doesn't make my heart good to see that you don't drink a lot* | it 'dʌzənt 'meɪk maɪ 'hɑ:t 'ɡʊd | tə 'si: ðæt ju dəʊnt driŋk ə 'lɒt|. V případě otázky bez tázacího slova, jejímž záměrem je ujištění, se v angličtině povětšinou užívá melodému stoupavého, a to na konci větné konstrukce. V tomto případě mluvčí užívá klesavého tónu na konci výpovědi, nicméně uvozovací věta by opět měla být pronesena za užití klesavě-stoupavého melodému a zároveň by mělo dojít k výraznějšímu odlišení přízvučných a nepřízvučných slabik a ke zdůraznění intonačního centra – *Do you know how much of liquids should a man drink in a day?* | də jə nəʊ | haʊ 'mʌtʃ 'lɪkwɪdz ʃəd ə 'mæn driŋk in ə 'deɪ|. Ve druhém případě – *Did you drink such an amount yesterday?* – dochází ke zdůraznění intonačního centra i k následnému užití stoupavého melodému podstatně více – |dɪd jə driŋk 'sʌtʃ ən ə.'maʊnt 'jest.əd.i|. Co se týká zvolací věty *It is almost three liters a day!*, zde by měl být správně užit tón klesavý: |ɪt ɪz 'ɔ:l.məʊst θri: 'li:.təz ə 'deɪ|. Opět zde dochází k nedostatečnému zdůraznění intonačního centra. Z hlediska plynulosti řeči povětšinou dochází ke správnému napojení vokálu nacházejícího se na konci slova na vokál slova následujícího (tzv. vowel to vowel linking) – *She is always able to chose only three of them* – |ʃi ɪz 'ɔ:weɪz 'eɪbl tu neɪm əʊn.li θri: əv 'ðəm|.

8.2 Rozbor nahrávky AN2

Co se týká kvality a způsobu artikulace vokálů, ruští rodilí mluvčí se nejčastěji dopouští chyb při výslovnosti takzvaných i-ových vokálů. Do textu byla záměrně vložena slova *skip* a *sleep*, která obsahují vokál [i] odlišné kvality. Ve slově *sleep* se jedná o přední zavřenou kvalitu a ve slově *skip* se jazyk hýbe mírně směrem dolů a do středu. Mluvčí v tomto případě ve slově *sleep* spíše hýbe jazykem směrem dolů a do středu – vyslovuje tedy vokál odlišné kvality /sli:p/. Dále je patrná tendence záměny anglického glottálního [h] za ruskou frikativu [ch]. *His educative speech* – /h^{eh}ɪz 'e.dʒuk.ə.tɪv spi:tʃ/. Aspirace hlásky [p] v počáteční přízvučné pozici je vynechána – *permanently* /p^hɜ:.mə.nənt.li/. V tomto slově také

nedochází ke ztrátě znělosti approximanty /ɹ/, ke které zpravidla dochází, následuje-li tento konsonant hlásky [p], [t], [k], [f] v počátečních přízvučných slabikách /'p^hɹə.mə.nənt.lɪ/. V případě správné výslovnosti tohoto konsonantu také dojde k prodloužení následujícího vokálu šva. Co se kvality hlásky [ɹ] týká, ta v tomto případě není ovlivněna kvalitou jejího ruského ekvivalentu – takže je vyslovena jako approximanta. Ani častá záměna anglických postalveolárních souhlásek [tʃ] a [dʒ], které ruští mluvčí často nahrazují konsonanty [č] a [ž], se zde neprojevuje. Nicméně ve frázi *No, I din't* dochází k nadbytečné palatalizaci konsonantu [d], která pro angličtinu není typická /dʲɪnt/.

Přízvuk je v tomto případě umístěn správně. Z hlediska syntagmatického členění výpovědi jsou všechny předěly mezi jednotlivými frázemi umístěny zcela přirozeně. Rozdíl v prominenci přízvučných a nepřízvučných slabik je povětšinou znatelný. Intonace na konci intonační konstrukce 1 – intonace tečky – správně neklesá na nejnižší úroveň tónu, jak je tomu v ruštině. V otázce bez tázacího slova správně dochází k užití melodému stoupavého na konci větné konstrukce – *Did you drink such an amount 'yesterday?* Co se týká zvolací věty *It is almost three liters a day!*, zde by měl být správně užít tón klesavý: |ɪt_ ɪz_ 'ɔ:l.məʊst θri: 'li:.təz_ə`deɪ|. Vzhledem k tomu, že se jedná o emotivně zabarvenou výpověď, intonační centrum by v tomto případě mělo být prominentnější. Z hlediska plynulosti řeči místy postrádáme napojení slov (tzv. linking). Hned v první větě *Tom permanently asks Ellen to choose four of her favourite drinks* – |'tɒm 'pɜ:.mə.nənt.lɪ_ j_ 'ɑ:skz_ 'e.lən tə tʃu:z ,fɔ:r_ əv hə 'feɪ.və.rɪt `drɪŋks| – postrádáme plynulé napojení vokálů na konci slova *permanently* a na počátku slovesa *asks* za pomoci takzvaného linking j. Stejně tak číslovka *four* se s následujícím gramatickým slovem *of* váže za pomoci takzvaného intrusivního r, které zde také není patrné. Nedostatky jsou znatelné i ve vázání konsonantů na konci slova k vokálu na počátku slova následujícího – viz *two liters of liquids* /tu: 'li:.tərz_ əv 'li.kwɪdz/.

8.3 Rozbor nahrávky AN3

Na segmentální úrovni byla analyzována záměna otevřeného anglického /æ/ jeho zavřenější variantou e – *man* /m^eæn/. Ve slově *permanently* dochází mimo jiné k nesprávné výslovnosti dlouhého vokálu šva, který je zde nesprávně nahrazen uzavřeným vokálem [e] – /'p^eɜː.mə.nənt.li/. V tomto slově také nedochází ke ztrátě znělosti approximanty /ɹ/, ke které zpravidla dochází, následuje-li tento konsonant hlásky [p], [t], [k], [f] v počátečních přízvučných slabikách /'p^hɜː.mə.nənt.li/. Ve slově *sleep* dochází k záměně kvality i-ového vokálu. Mluvčí v tomto případě ve slově spíše hýbe jazykem směrem dolů a do středu – správně se jedná o přední zavřenou kvalitu /sliːp/. Dalším analyzovaným jevem je záměna anglického glottálního [h] za ruskou frikativu [ch]. *His educative speech* – /h^{eh}ɪz 'e.dʒuk.ə.tɪv spiːtʃ/. Problematickou se zde jeví i výslovnost frikativy [θ] – *three* /s^θriː/ – která je v tomto případě částečně zaměněna frikativou [s].

Aspirace hlásky [p] v počátečních přízvučných pozicích není patrná – například *permanently* /'p^hɜː.mə.nənt.li/. Co se konsonantů týká, setkáváme se se záměnou anglické frikativy [ʃ] za její ruský ekvivalent. V ruštině je to dle místa artikulace alveolární konsonant³ – v angličtině postalveolární.⁴ Ruské [ʃ] se navíc vyslovuje tvrdě – *she said she didn't* /ʃɪ 'sed ʃɪ 'dɪnt|. Místy je znatelné, že výslovnost určitých slov je pro daného mluvčího komplikovaná – viz např. *liquids*. Co se kvality hlásky [r] týká, ta je v tomto případě ovlivněna kvalitou jejího ruského ekvivalentu – takže že místy připomíná spíše vibrantu – *drinks* /driŋks/. Častá záměna anglických postalveolárních souhlásek [ʃ] a [dʒ], které ruští mluvčí často nahrazují konsonanty [č] a [ž], se zde neprojevuje.

Na suprasegmentální úrovni je možno zaznamenat nesprávné umístění přízvuku, které v některých případech souvisí i s absencí redukce – zde například sloveso *consume* /kən.'sjuːm/, jehož přízvuk je nesprávně umístěn na první slabiku. Tím nedochází ke správné redukci vokálu [o] a namísto zvuku středového vokálu šva je možné slyšet zadní otevřené /ɑ/ – /'k^eən.sjuːm/. Zda jsou předěly mezi jednotlivými takty umísťovány přirozeně, je v tomto případě těžké odhadnout, jelikož daný mluvčí často vkládá do výpovědi pauzu z důvodu neznalosti správné výslovnosti určitých slov. Předěl je ale postrádán za uvozovacími větami ve frázích – *Last time he gave her a glass of water and said: "Do you know how much liquids should a man drink in a day?"* – |'laːst 'taɪm hɪ 'geɪv (h)ər ə glaːs əv 'wɔːtə r ənd 'sed| də jə 'nəʊ | haʊ 'mʌtʃ 'lɪkwɪdz ʃəd ə 'mæn driŋk in ə 'deɪ||.

³ U tohoto typu souhlásek považujeme za aktivní orgán hrot jazyka, za pasivní alveolární výstupek dutiny ústní.

⁴ V tomto případě se na artikulaci aktivně podílí hrot jazyka a pasivně zadní část alveolárního výstupku.

Zde je možné sledovat i mírné odchylky v intonaci. Pokud se jedná o neukončenou výpověď či uvozovací větu, správně bychom měli užít melodém klesavě-stoupavý. V tomto případě je ale melodie mezi takty spíše rovná. V případě intonace otázky bez tázacího slova můžeme slyšet náznak zapojení stoupavé melodie v tzv. tailu větné konstrukce, nicméně intonační centrum je nedostatečně zdůrazněno – *Did you drink such an amount yesterday?* |dɪd jə drɪŋk 'sʌtʃ ən ə.'maʊnt 'jest.əd.i|. Co se týká zvolací věty *It is almost three liters a day!*, zde se nejčastěji užívá tón klesavý |ɪt ɪz 'ɔ:l.məʊst θri: 'li:.təz ə'deɪ|. Vzhledem k tomu, že se jedná o emotivně zabarvenou výpověď, intonační centrum by v tomto případě mělo být prominentnější. Z hlediska plynulosti řeči v první větě *Tom permanently asks Ellen to choose four of her favourite drinks* – |'tɒm 'pɜ:.mə.nənt.li ə'sks 'e.lən tə tʃu:z 'fɔ:r əv hə 'feɪ.və.rɪt drɪŋks| postrádáme plynulé napojení vokálů na konci slova *permanently* a na počátku slovesa *asks* za pomoci takzvaného linking j. Stejně tak číslovka *four* se s následujícím gramatickým slovem *of* váže za pomoci takzvaného intrusivního r, které zde také není patrné. Nedostatky jsou znatelné i ve vázání konsonantů na konci slova k vokálu na počátku slova následujícího – viz *two liters of liquids* /tu: 'li:.tərz əv 'li.kwɪdz/.

8.4 Rozbor nahrávky AN4

Dle projevu čtvrtého mluvčího je zjevné, že se jedná o uživatele jazyka s pokročilejší znalostí výslovnostních norem. Na segmentální úrovni byla analyzována záměna kvality i-ových vokálů, viz *sleep*. Mluvčí při výslovnosti vokálu i spíše hýbe jazykem směrem dolů a do středu – správně se jedná o přední zavřenou kvalitu /sli:p/. Dále se setkáváme se záměnou anglického glottálního [h] za ruskou frikativu [ch]. *His educative speech* – /h^{ch}ɪz 'e.dʒuk.ə.tɪv spi:tʃ/.

V nahrávce AN4 můžeme zaznamenat náznak aspirace hlásek [p], [t] a [k] v počátečních přízvukných pozicích – například *permanently* /'p^hɜː.mə.nənt.li/. Kvalita konsonantů je zde zachována – hláska [r] v tomto případě není ovlivněna kvalitou jejího ruského ekvivalentu – je vyslovena jako approximanta *drinks* /dɪŋks/. Častá záměna anglických postalveolárních souhlásek [tʃ] a [dʒ], které ruští mluvčí často nahrazují konsonanty [č] a [ž], není v této nahrávce znatelná.

Ani na suprasegmentální úrovni se nesetkáváme s četnými diskrepancemi. Slovesný přízvuk a s ním spojená redukce vokálů jsou zde užity zcela správně. Nicméně místy postrádáme užití přirozeného předělu mezi takty – například mezi uvozovacími větami a větami hlavními ve frázi – *Last time he gave her a glass of water and said: "Do you know how much liquids should a man drink in a day?"* – | 'la:st 'taɪm hɪ 'geɪv (h)ər ə gla:s əv 'wɔ:tə 'rænd 'sed | də jə 'nəʊ | haʊ 'mʌtʃ 'lɪkwɪdz ʃəd ə 'mæn drɪŋk ɪn ə 'deɪ|. Vynechání předělu s sebou nese i užití nesprávného melodému. V neukončených výpovědích by měl správně být užit melodém klesavě-stoupavý – zde je možné zachytit spíše melodii rovnou. Celkově napříč celou výpovědí postrádáme dostatečné zdůraznění intonačních center a místy je znatelná i tendence úplného klesnutí hlasu na konci výpovědi, což je jev typický pro ruštinu. V případě intonace otázky bez tázacího slova můžeme opět slyšet náznak zapojení stoupavé melodie v tzv. tailu konstrukce, nicméně intonační centrum je nedostatečně zdůrazněno – *Did you drink such an amount yesterday?* |dɪd jə drɪŋk 'sʌtʃ ən ə.'maʊnt 'jest.əd.i|. Ani ve zvolací větě *It is almost three liters a day!* není intonace užita zcela správně – |ɪt ɪz 'ɔ:l.məʊst θri: 'li:təz ə'deɪ| – na tailu by měl být užit tón klesavý. Vzhledem k tomu, že se jedná o emotivně zabarvenou výpověď, intonační centrum by v tomto případě mělo být prominentnější. Veškeré náležitosti týkající se plynulosti řeči jsou v tomto případě užity správně. Mluvčí zcela přirozeně napojuje jednotlivá slova za použití tzv. linkingu – samohlásky na konci slov se přirozeně vážou na samohlásky slov následujících. Přirozeně se napojují i koncové konsonanty na počáteční vokály.

8.5 Rozbor nahrávky AN5

V nahrávce AN5 se zjevně jedná o mluvčího s pokročilou znalostí jazyka a výslovnostních norem.

Na segmentální úrovni nelze nalézt téměř žádné diskrepance. V případě vokálů můžeme zaznamenat mírnou tendenci záměny anglického otevřeného /æ/ za jeho zavřenou variantu /e/ – *man* /me~~æ~~en/. Ve slově *sleep* opět dochází k záměně kvality i-ového vokálu. Mluvčí v tomto případě ve slově spíše hýbe jazykem směrem dolů a do středu – správně se jedná o přední zavřenou kvalitu /sli:p/. Kvalita a délka ostatních vokálů je zachována. Co se týká konsonantů, častá záměna anglického glottálního [h] za ruskou frikativu [ch] není znatelná. Mírná diskrepance se objevuje v případě dentální frikativy [θ] – *three* /θri:/ – která je v tomto případě částečně zaměněna labiodentální frikativou [f]. Hlávka [r] v tomto případě není ovlivněna kvalitou jejího ruského ekvivalentu – je vyslovena jako aproximanta *drinks* /dɪŋks/. Aspirace hlávky [p] v počátečních přízvučných pozicích je zanedbána – například *permanently* /'p^h3:..mən.ənt.li/.

V umístování slovesného přízvuku ani s ním spojené redukci vokálů nenacházíme četné odchylky. Předěly mezi jednotlivými takty jsou povětšinou umístěny zcela přirozeně – absenci předělu lze zaznamenat ve frázi *Do you know how much liquids should a man drink in a day?* – |də jə 'nəʊ | haʊ 'mʌtʃ 'likwɪdz ʃəd ə 'mæn drɪŋk | in ə 'deɪ|. Z hlediska intonace a rytmu by se dalo říct, že slabiky, které nesou přízvuk, by měly být vysloveny s vyšší úrovní hlasu – téměř celá výpověď je pronesena s rovnou intonací. I zde v případě intonace tečky dochází k úplnému poklesu tónu na konci konstrukce – viz *Tom permanently asks Ellen to choose four of her favourite 'drinks*. Stejně tak emotivně zabarvená zvolací věta je pronesena s naprosto rovným melodémem – *It is almost three liters a day!* Zde by správně mělo být užito klesavého melodému na konci konstrukce a zároveň by mělo dojít k důraznějšímu vyčlenění intonačního centra. V případě intonace otázky bez tázacího slova můžeme slyšet náznak správného zapojení stoupavé melodie na konci větné konstrukce – *Did you drink such an amount 'yesterday?* Veškeré náležitosti týkající se plynulosti řeči jsou v tomto případě užity správně. Mluvčí zcela přirozeně napojuje jednotlivá slova za použití tzv. linkingu – samohlávky na konci slov se přirozeně vážou na samohlávky slov následujících. Přirozeně se napojují i koncové konsonanty na počáteční vokály.

8.6 Rozbor nahrávky AN6

V případě nahrávky AN6 se jedná o mluvčí s pokročilejší znalostí jazyka a výslovnostních norem. Na segmentální úrovni se mluvčí nedopouští téměř žádných pochybení. Vokály si v tomto případě zachovávají svou kvalitu i délku. V případě konsonantů lze analyzovat mírné ovlivnění anglického glottálního [h] ruskou frikativou [ch] – *His educative speech* – /h^{eh}ɪz 'e.dʒuk.ə.tɪv spi:tʃ/. V tomto případě je ale tato tendence pouze nepatrná. Záměna anglických postalveolárních souhlásek [tʃ] a [dʒ], které ruští mluvčí často nahrazují konsonanty [č] a [ž], není patrná. Stejně tak si i dentální frikativa [θ] – *three* /θri:/ – zachovává správný způsob artikulace. Nadměrná palatalizace konsonantů pod vlivem ruštiny nebyla v tomto případě analyzována. Nicméně postrádána je aspirace hlásky [p] v počátečních přízvučných pozicích – například *permanently* /'p^hɜː.mə.nənt.li/.

V umístění přízvuků ani v redukci vokálů zde nenacházíme žádné výrazné diskrepance. Předěly mezi jednotlivými takty jsou povětšinou umístěny přirozeně. Ve většině případů dochází k řádnému rozlišení přízvučných a nepřízvučných slabik dostatečnou délkou tónu. Tón na konci IK1 – intonace tečky – správně neklesá na nejnižší úroveň tónu a větná konstrukce je vyslovena se střední úrovní tónu – viz *Tom permanently asks Ellen to choose four of her favourite drinks*. Ve zvolací větě *It is almost three liters a day!* není intonace užita zcela správně – |ɪt ɪz 'ɔːl.məʊst θriː 'liː.təz ə^{red}deɪ| – na tailu by měl být užit spíše tón klesavý. Vzhledem k tomu, že se jedná o emotivně zabarvenou výpověď, intonační centrum by v tomto případě mělo být prominentnější. V případě intonace otázky bez tázacího slova můžeme slyšet náznak nesprávného zapojení klesavé melodie na konci větné konstrukce – *Did you drink such an amount yesterday?* Místy postrádáme užití klesavě stoupavého-melodému mezi předěly jednotlivých frází – *I think you would concentrate more in case you consume at least two liters of liquids a day* – |aɪ 'θɪŋk ju wʊd 'kɒn.sən.treɪt moː |ɪn 'keɪs ju kən.'sjuːm ət 'liːst tuː 'liː.təz əv 'liːkwɪdz ə^{red}deɪ|. Veškeré náležitosti týkající se plynulosti řeči jsou v tomto případě užity správně. Mluvčí zcela přirozeně napojuje jednotlivá slova za použití tzv. linkingu – samohlásky na konci slov se přirozeně vážou na samohlásky slov následujících. Přirozeně se napojují i koncové konsonanty na počáteční vokály.

8.7 Rozbor nahrávky AN7

Na segmentální úrovni analyzujeme absenci ztráty znělosti aproximanty /ɹ/, ke které zpravidla dochází, následuje-li tento konsonant hlásky [p], [t], [k], [f] v počátečních přízvučných slabikách /'p^h rə.mə.nənt.lɪ/. Nejspíše v závislosti na přítomnosti konsonantu [r] mluvčí zkracuje následující vokál šva. Absence redukce vokálů je zřejmá napříč celou výpovědí – např. *he gave her a glass of water*. Mluvčí zde užívá spíše variantu obsahující dlouhý vokál, která je typická pro situace, kdy větný přízvuk padá právě na dané gramatické slovo, tj. v případě, chce-li toto slovo zdůraznit – /h^{eh} ɜːr/. V tomto případě také analyzujeme užití nesprávné kvality i-ového vokálu ve slově *skip* /skⁱɪp/ – zde dochází k záměně za přední zavřenou kvalitu. V tomto slově se také setkáváme se silnou palatalizací konsonantu [k]. Dalším příkladem nevhodného užití palatalizace konsonantu je i gramatické slovo *didn't* /dⁱɪnt/. Dále je patrná tendence záměny anglického glottálního [h] za ruskou frikativu [ch]. Problematickou se v dané nahrávce prokázala být i výslovnost frikativy [θ] – *three* sθri: – která je v tomto případě částečně zaměněna alveolární frikativou [s].

Z hlediska umístění přízvuků nelze analyzovat žádné výrazné odchylky. Vzhledem k pomalejšímu projevu není v některých případech zcela jasné, zda mluvčí umísťuje pauzu záměrně. V některých místech není umístění předělu přirozené – *I think you would concentrate more in case you consume at least two liters of liquids a day* – |aɪ 'θɪŋk |ju wʊd 'kɒn.sən.treɪt mɔː|ɪn 'keɪs ju kən.'sjuːm ət 'liːst tuː 'liː.tərz əv 'li.kwɪdz ə 'deɪ|. Opět se setkáváme s nedostatečným rozlišením přízvučných a nepřízvučných slabik – ty, které nesou přízvuk, by měly být vysloveny s vyšší úrovní hlasu. V případě intonace tečky bychom znovu očekávali spíše užití střední úrovně tónu namísto úplného klesnutí na konci větné konstrukce. V otázce bez tázacího slova správně dochází k užití melodie stoupavé na konci větné konstrukce – *Did you drink such an amount yesterday?* Nicméně na konci uvozovacích vět by správně mělo být užito melodému klesavě-stoupavého, který je v některých případech vynechán – *Do you know how much liquids a man should drink in a day?* |də jə 'nəʊ | haʊ 'mʌtʃ 'lɪkwɪdz ə 'mæn ʃəd drɪŋk ɪn ə 'deɪ|. Ve zvolací větě *It is almost three liters a day!* by měl být užit tón klesavý |ɪt ɪz 'ɔːl.məʊst θriː 'liː.təz ə 'deɪ|. Opět ale dochází k nedostatečnému zdůraznění intonačního centra. Náležitosti plynulé řeči jsou v tomto případě téměř zanedbané. Většina slov je spíše oddělena pauzami. Ve větě *Tom permanently asks Ellen to choose four of her favourite drinks* – | 'tɒm 'pɜː.mə.nənt.lɪ 'ɑːsks 'e.lən tə tʃuːz 'fɔːr əv hə 'feɪ.və.rɪt 'drɪŋks|

postrádáme plynulé napojení vokálů na konci slova *permanently* a na počátku slovesa *asks* za pomoci takzvaného linking j. Stejně tak číslovka *four* se s následujícím gramatickým slovem *of* váže za pomoci takzvaného intrusivního r, které zde také není patrné. Nedostatky jsou znatelné i ve vázání konsonantů na konci slova k vokálu na počátku slova následujícího – viz *two liters of liquids* /tu: 'li:.tərz əv 'li.kwɪdz/.

8.8 Shrnutí nahrávek AN1–AN7

Na segmentální úrovni byla jako nejčastější odchylka od výslovnostní normy analyzována záměna anglického glottálního [h] ruskou frikativou [ch]. Tuto tendenci lze nalézt ve všech nahrávkách vyjma nahrávky AN5. Velice často se také vyskytla záměna kvality a délky vokálů – nejčastěji bylo zaměňováno anglické přední otevřené *æ* jeho zavřenější variantou *e* – *man* /m~~e~~æ/ (viz nahrávky AN1, AN3 a AN5). Do textu byly záměrně vloženy výrazy *skip* a *sleep*, z nichž každý obsahuje i-ový vokál nesoucí rozdílnou kvalitu. Ve slově *sleep* se jedná o přední zavřenou kvalitu, ve slově *skip* se jazyk posouvá mírně dolů a do středu. Ve většině nahrávek ale došlo k záměně výše zmíněných kvalit.

Teoretická část práce vycházela mimo jiné i z předpokladu, že rodilí mluvčí ruštiny pod vlivem vlastního jazyka v angličtině často zapojují takzvanou palatalizaci konsonantů – *didn't* /dɪ~~n~~ɪnt/. Tento předpoklad se v několika případech potvrdil (viz AN1, AN2 a AN7). Dalším předpokladem byla častá záměna anglické approximanty /ɹ/ za ruskou vibrantu [r]. Tento jev se potvrdil pouze v jednom případě – viz AN3. Očekávaná absence aspirace hlásky [p] v počáteční přízvučné pozici se vyskytla u šesti mluvčích (vyjma AN4). V jednom případě (AN3) jsme analyzovali záměnu anglické frikativy [ʃ] za její ruský ekvivalent. V ruštině se dle místa artikulace jedná o alveolární konsonant – v angličtině postalveolární. Ruské [ɕ] se navíc vyslovuje tvrdě – *she said she didn't* /~~ʃ~~ɪ 'sed 'ɕɪ 'dɪnt/.

Na úrovni suprasegmentální bylo opakovaně analyzováno nedostatečné rozlišení přízvučných a nepřízvučných slabik – ty, které nesou přízvuk, by měly být vysloveny s vyšší úrovní hlasu. Předěly mezi jednotlivými takty jsou v mnohých případech vynechány. Absence redukce vokálů byla také velmi frekventovaným jevem – např. ve slově *her*. Mluvčí zde mají tendenci užívat spíše variantu obsahující dlouhý vokál, která je typická pro situace, kdy větný přízvuk padá právě na dané gramatické slovo, tj. v případě, chce-li toto slovo zdůraznit – /h~~ɜ~~ər/. V ruštině jsou neukončené výpovědi proneseny s klesavým melodémem, v angličtině spíše s klesavě-stoupavým. Tato tendence klesat hlasem před předělem syntagmat se promítla i do některých analyzovaných nahrávek. Velmi často jsme se setkali

i s úplným klesnutím tónu hlasu na konci intonační konstrukce IK1, které je typické zejména pro ruštinu. V emocionálně zabarvené frázi *It is almost three liters a day!* se v mnohých případech vyskytla tendence tón hlasu na konci konstrukce zvyšovat či pronést tail za pomoci rovného melodému. Pro angličtinu je ale typické, na rozdíl od ruštiny, na konci větné konstrukce hlasem klesat. V ruštině se v případě otázek bez tázacího slova užívá poklesu tónu před intonačním centrem, jeho zvýšení v centru intonace i následný pokles úrovně tónu nebo její setrvání v rovině. V angličtině se v otázkách, jejichž záměrem je ujištění, užívá často melodému stoupavého ke konci větné konstrukce. Tato tendence se bezesporu promítla i do analyzovaných výpovědí – ve většině se setkáváme s klesavým melodémem na konci konstrukce. Zapojení náležitostí týkajících se plynulosti řeči – tzv. linking – se odvíjí zejména od úrovně znalosti jazyka a výslovnostních norem jednotlivých mluvčích.

Závěr

Tato práce se zaměřovala na prokázání nejčastějších výslovnostních odchylek v angličtině vyslovované ruskými rodilými mluvčími a v ruštině pronášené anglickými rodilými mluvčími. Nejproblematictější jevy byly sumarizovány v závěru teoretické části práce, ze které část praktická vycházela. Je nutno podotknout, že nahrávky nebyly unifikovány z hlediska úrovně jazyka zkoumaných mluvčích. Rozdíly v úrovni jazyka jednotlivých mluvčích jsou místy markantní. Pro bližší zkoumání by bylo vhodnější vybrat mluvčí s podobnou znalostí jazyka a výslovnostních norem.

Na základě zkoumání se potvrdilo, že nejvíce odchylek lze analyzovat na úrovni segmentální. V ruštině pronášené anglickými mluvčími jsme se nejčastěji setkali s absencí redukce vokálů v nepřízvučných pozicích a v ojedinělých případech bylo analyzováno i nesprávné užití anglického vokálu šva, který v angličtině slouží právě k redukci. U konsonantů, které mají v každém ze zkoumaných jazykových systémů rozdílnou kvalitu, často docházelo k jejich substituci. Nejčastějším příkladem je hláska [r] – v angličtině se jedná o approximantu, v ruštině o vibrantu. Téměř ve všech ruských nahrávkách byla analyzována nadměrná aspirace konsonantu [p], která je pro ruštinu zcela nepřírozená. V ruštině hojně užívaná znělostní asimilace se taktéž prokázala být překážkou pro většinu anglických rodilých mluvčích. Na rozdíl od časté absence asimilace zvuků, akomodaci dle příznaku tvrdosti postrádáme pouze v jedné z analyzovaných nahrávek. S očekávaným vynecháním diereze se v nahrávkách také nesetkáváme. Podařilo se prokázat, že i tzv. jotované samohlásky, které v mnohých případech změkčují předcházející konsonant a následně se redukují, jsou pro výslovnost nerodilých mluvčích problematické. Místy ale také došlo k jotaci vokálů, které tuto tendenci nepřipouští. Mezi další možné výslovnostní chyby anglických rodilých mluvčích, které jsou zmíněny v teoretické části této práce, ale nebyly v daných nahrávkách analyzovány, patří zejména časté vkládání anglického předního otevřeného /æ/ či prefortisové krácení.

Z hlediska suprasegmentální roviny bylo nejčastěji analyzováno nesprávné umístění přízvuku (přestože byly texty zadávány s vyznačenými přízvuky). V některých případech postrádáme přirozenou pauzu mezi jednotlivými takty. V jiných případech jsou naopak pauzy vloženy na místa, kde jejich výskyt není zcela přirozený. Jak je zmíněno v teoretické části, častým nedostatkem na suprasegmentální rovině, kterého se dopouští angličtí rodilí mluvčí v ruštině, je samotná realizace tónů. Zatímco v angličtině je snížení a zvýšení tónu mnohem prominentnější a také postupnější, v ruštině tón při zvýšení a snížení nedosahuje

maxima, ale změna tónu je naopak mnohem rychlejší a není postupná. Tento nedostatek byl analyzován napříč všemi nahrávkami – nejčastěji se jedná o nedostatečné vyčlenění intonačních center či o užití nesprávného melodému.

Co se týká intonačních konstrukcí, je to právě úroveň tónu nebo nedostatečné zdůraznění intonačního centra, které spadají do nejčastějších odchylek od výslovnostní normy, kterých se daní mluvčí dopustili. V IK2 – intonaci otázky s tázacím slovem – je nejčastěji vynecháno vyčlenění intonačního centra a následné postupné klesání tónu. Další problematickou konstrukcí je IK6 užívaná v emocionálně zabarvených výpovědích – zde by mělo docházet ke zvýšení tónu v centru intonace, které trvá až do konce konstrukce.

V případě angličtiny pronášené ruskými mluvčími byla jako nejfrekventovanější odchylka od výslovnostní normy na úrovni segmentální analyzována častá záměna anglického glottálního [h] ruskou frikativou [ch]. V nahrávkách se také velice často vyskytuje záměna anglického předního otevřeného /æ/ jeho zavřenou variantou /e/. Často také docházelo k záměně délky a zejména potom kvality vokálů. V teoretické části jsme vycházeli mimo jiné i z předpokladu, že rodilí mluvčí ruštiny pod vlivem vlastního jazyka v angličtině často zapojují takzvanou palatalizaci konsonantů. Tento předpoklad se v několika případech potvrdil. Dále jsme očekávali častou záměnu approximanty /ɹ/ za její ruskou vibrantu /r/. Tento jev se ale potvrdil pouze v jednom případě. Očekávaná absence aspirace hlásky [p] v počáteční pozici se vyskytla téměř ve všech analyzovaných nahrávkách. Do textu byly záměrně vloženy výrazy *skip* a *sleep*, z nichž každý obsahuje *i-ový vokál* nesoucí rozdílnou kvalitu. Ve slově *sleep* se jedná o přední zavřenou kvalitu, ve slově *skip* se jazyk posouvá mírně dolů a do středu. Ve většině nahrávek ale došlo k záměně výše zmíněných kvalit. Z hlediska segmentální roviny byla také – pouze v jednom případě – analyzována záměna anglické frikativy [ʃ] za její ruský ekvivalent [ɕ]. I v případě anglických nahrávek byla často analyzována nedostatečná redukce vokálů v nepřízvučných pozicích. Nesprávná tendence klesat před předěly jednotlivých syntagmat byla analyzována téměř ve všech nahrávkách. V angličtině se v tomto případě povětšinou užívá klesavě-stoupavého melodému. V emocionálně zabarvené frázi *It is almost three liters a day!* se v mnohých případech vyskytla tendence tón hlasu na konci konstrukce zvyšovat či pronést *tail* za pomoci rovného melodému. Pro angličtinu je ale typické, na rozdíl od ruštiny, na konci větné konstrukce hlasem klesat. V ruštině se v případě otázek bez tázacího slova užívá poklesu tónu před intonačním centrem, jeho zvýšení v centru intonace i následný pokles úrovně tónu nebo její setrvání v rovině. V angličtině se v otázkách, jejichž záměrem je ujištění, užívá často

melodému stoupavého ke konci větné konstrukce. Tato tendence se bezesporu promítla i do analyzovaných výpovědí – ve většině se setkáváme s klesavým melodémem na konci konstrukce. Zapojení náležitostí týkajících se plynulosti řeči – tzv. linking – se odvíjí zejména od úrovně znalosti jazyka a výslovnostních norem jednotlivých mluvčích.

Seznam použitých informačních zdrojů

- Ashby, Michael. 2015.** *Úvod do obecné fonetiky*. Praha : Univerzita Karlova v Praze, 2015.
- Cruttenden, Alan. 2014.** *Gimson's Pronunciation of English*. London, New York : Routledge, 2014. 978-0-415-72174-5.
- Konečný, Jakub. 2015.** *Praktická fonetika ruského jazyka pro budoucí učitele*. Praha : Univerzita Karlova v Praze - Pedagogická fakulta, 2015.
- Krčmová, Marie. 2018.** Fonetika a fonologie. [Online] 23. Říjen 2018.
<https://is.muni.cz/do/rect/el/estud/ff/js08/fonetika/ucebnice/index.html>.
- Oliverius, Zdeněk. 1987.** *Fonetika ruského jazyka*. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1987.
- Pačesová, Jaroslava. 1998.** *Úvod do obecné fonetiky a fonologie*. Brno : Masarykova Univerzita, 1998.
- Roach, Peter. 1991.** *English Phonetics and Phonology. A practical course - second edition*. Cambridge : University Press, Cambridge, 1991. 0521407192.
- Romportl, Milan. 1997.** *Stručná fonetika ruského jazyka*. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1997.
- Spiridonov, Vasilij N. 1996.** *Příručka fonetiky ruského jazyka*. Praha : Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 1996.
- Švedova, N. 1980.** *Russkaya grammatika*. Moskva : autor neznámý, 1980.
- Volín, Jan. 2006.** *IPA - Based Transcription for Czech Students of English*. Praha : Karolinum, 2006.
- Wells, John. 2006.** *English Intonation, An Introduction*. Cambridge : Cambridge University Press, 2006.
- Брызгунова, Е.А. 1969.** *Звуки и интонация Русской речи*. Москва : автор неznámý, 1969.
- Зырянова, А.В. 2016.** *ТЕОРЕТИЧЕСКАЯ ФОНЕТИКА*. Челябинск : Южно-Уральского государственного гуманитарно-педагогического университета, 2016.

Князев, С.В, Кедрова, Г.Е. а Егоров, А.М. Фонетика русских диалектов.

<http://dialect.philol.msu.ru/index.php>. [Online] [Citace: 10. 11 2020.]

<http://dialect.philol.msu.ru/index.php>.

Овчинникова, Ладыга О.М. 2012. ПРАКТИКУМ ПО ФОНЕТИКЕ

АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА. *ПРАКТИКУМ ПО ФОНЕТИКЕ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА.*

[Online] 2012. [Citace: 10. 01 2019.] [http://ebooks.grsu.by/eng_praktikum/1-2-2-3-](http://ebooks.grsu.by/eng_praktikum/1-2-2-3-dopolnitelnye-priznaki-anglijskikh-soglasnykh.htm)

[dopolnitelnye-priznaki-anglijskikh-soglasnykh.htm](http://ebooks.grsu.by/eng_praktikum/1-2-2-3-dopolnitelnye-priznaki-anglijskikh-soglasnykh.htm).

Resumé

Hlavním cílem této bakalářské práce bylo zmapovat a prokázat nejčastějších výslovnostní odchylky v angličtině vyslovované ruskými rodilými mluvčími a v ruštině pronášené anglickými rodilými mluvčími.

Teoretická část, která byla zpracována na základě studia odborné literatury, posloužila jako východisko pro část praktickou. Z teoretické části vyplynulo, že srovnáme-li angličtinu a ruštinu z hlediska fonetiky a fonologie, nejvíce odchylek se nachází v segmentální rovině, kde je možné nalézt mnohé rozdíly v produkci a výslovnosti jak konsonantů, tak i vokálů. Rozdíly ve výslovnosti jednotlivých elementů či jejich absence v jednom jazyce mohou být pro rodilého mluvčího překážkou při osvojování druhého jazyka, kde se tyto elementy nachází, či mají jinou charakteristiku. Na suprasegmentální úrovni bylo nalezeno více společných rysů obou systémů. Jak angličtina, tak i ruština mají dynamický slabičný přízvuk. V obou systémech je také možno nalézt jak kvalitativní, tak i kvantitativní redukci vokálů v nepřízvučných pozicích, která se v obou případech ukázala být problematickou. Jak ze zkoumání vyplynulo, syntagmatické členění má mnohem větší význam v ruské řeči. Bylo zjištěno, že použití intonačních konstrukcí v jednotlivých jazycích se od sebe nijak významně neliší. Rozdíl byl ale nalezen v samotné realizaci tónů. Oba systémy užívají všechny druhy melodému. Fonetické procesy v rámci jednotlivých jazyků zasahují povětšinou rozdílné elementy. V obou systémech je možno se v běžné řeči setkat s akomodací a asimilací, přičemž ruština užívá navíc asimilaci dle palatalizace. Palatalizace se ukázala být jevem specifickým zejména pro ruštinu. V angličtině se vyskytuje palatalizace jen zřídka. Zatímco angličtina užívá asibilaci, elizi a epentezi, v ruštině je možné se setkat s dierezí.

Cílem praktické části této práce bylo na základě sedmi ruských a sedmi anglických nahrávek a jejich následné analýzy potvrdit či vyvrátit možné výslovnostní chyby, kterých se nerodili mluvčí daných jazyků nejčastěji dopouští. Na základě zkoumání se potvrdilo, že nejvíce odchylek ve výslovnosti lze analyzovat na úrovni segmentální. V ruštině pronášené anglickými mluvčími jsme se nejčastěji setkali s absencí redukce vokálů v nepřízvučných pozicích a v ojedinělých případech bylo analyzováno i nesprávné užití anglického vokálu šva. U konsonantů, které mají v každém ze zkoumaných jazykových systémů rozdílnou kvalitu, často docházelo k jejich substituci (například hláska [r]). Téměř ve všech ruských nahrávkách byla analyzována nadměrná aspirace konsonantu [p] v počátečních přízvučných pozicích, která je pro ruštinu zcela nepřirozená. V ruštině hojně užívaná znělostní asimilace

se taktéž prokázala být překážkou pro většinu anglických rodilých mluvčích. Podařilo se prokázat, že i ruské jotované samohlásky, jsou pro výslovnost nerodilých mluvčích problematické. Místy navíc došlo k jotaci vokálů, které tuto tendenci nepřipouští. Časté vkládání anglického předního otevřeného /æ/ do ruštiny či prefortisové krácení se neprokázalo stejně tak jako časté vynechání diereze a akomodace. V případě angličtiny pronášené ruskými mluvčími byla jako nejfrekventovanější odchylka prokázána záměna anglického glottálního [h] za ruskou frikativu [ch] a anglického předního otevřeného /æ/ za jeho zavřenou variantu /e/. Často také docházelo k záměně délky a zejména potom kvality vokálů. Dalším zkoumaným jevem angličtině byla aspirace konsonantu [p] v počátečních přízvučných pozicích – jeho častá absence se též potvrdila. Nepodařilo se ale prokázat očekávanou záměnu anglické approximanty /ɹ/ za ruskou vibrantu /r/. Z hlediska suprasegmentální roviny bylo v ruštině nejčastěji analyzováno nesprávné umístění přízvuku a přirozených pauz mezi jednotlivými takty. Dále bylo prokázáno, že v případě ruské intonace je hlavní překážkou pro nerodilé mluvčí samotná realizace tónů. V případě užití intonačních konstrukcí v ruštině bylo analyzováno zejména nedostatečné vyčlenění intonačního centra. V obou případech bylo prokázáno časté chybování v užití melodému v daných intonačních konstrukcích.

Резюме

Основной целью данной бакалаврской работы является установить и доказать наличие наиболее распространенных фонетических отклонений, совершаемых в английском и русском языке носителями русского языка и английского языка соответственно.

Теоретическая часть, созданная на основе изучения научной литературы, послужила основой для практической части. В теоретической части было обнаружено, что при сравнении английского и русского языков с точки зрения фонетики и фонологии, наибольшие отклонения можно найти на сегментном уровне, а именно в производстве и произношении согласных и гласных. Различия в произношении отдельных элементов или их отсутствие могут быть препятствием для носителей при изучении иностранного языка, в котором характеристики отдельных элементов различаются или наблюдается присутствие звуков, с которыми носитель другого языка не знаком. На супraseгментном уровне было обнаружено больше общих черт в обеих системах. В английском и в русском ударение является динамическим, а также в обеих системах можно найти как качественную, так и количественную редукцию гласных в безударных позициях, что является проблемой в обоих случаях. Как показало исследование, в русском языке гораздо важнее синтагматическое деление. Было обнаружено, что использование интонационных конструкций в данных языках существенно не отличается друг от друга, но разница была обнаружена в реализации тонов. Обе языковые системы пользуются всеми видами мелодии. Фонетические процессы в отдельных языках включают разные элементы. В обеих системах можно найти аккомодацию и ассимиляцию, в то время как русский язык также использует ассимиляцию по палатализации. Палатализация оказалась явлением специфическим, главным образом для русского языка. В английском языке палатализация встречается редко, чаще используются ассибиляция, элизия и эпентеза. В русском, напротив, можно встретить дирезис.

Целью практической части данной работы было подтверждение или опровержение возможных ошибок произношения, которые чаще всего допускают не носители языка, на основе 7 записей на русском и 7 записей на английском языках и их последующего анализа. На основании исследования было подтверждено, что большинство отклонений в произношении было выявлено на сегментном уровне. В русском языке, при произношении слов англоговорящими, мы чаще всего сталкивались с отсутствием

редукции гласных в безударных позициях, а в редких случаях также анализировалось неправильное использование английского звука /ə/. Часто заменялись согласные, обладающие различными характеристиками в каждой из исследованных языковых систем (например, звук [r]). Практически во всех русских записях была проанализирована чрезмерная аспирация согласного [п] в начальных ударных позициях, что совершенно неестественно для русского языка. Ассимиляция, широко используемая в русском языке, также оказалась препятствием для большинства носителей английского языка. Было доказано, что йотированные гласные русского языка также проблематичны для произношения носителями английского языка. Кроме того, было обнаружено йотирование звуков, которые не допускают подобную тенденцию. Частое введение английского переднего открытого /æ/ в русский язык не было доказано, как и частые пропуски дигрессии и аккомодации.

В случае с английским произношением русскоговорящих, наиболее частым отклонением оказалась замена английского [h] на русский фриктивный [ch] и английского открытого /æ/ на его закрытый вариант /e/. Часто проявлялась ошибка в долготе и особенно в качестве звуков. Отсутствие аспирации у согласного [п] в начальных ударных позициях также было обнаружено. Однако не удалось доказать ожидаемую замену английского аппроксиманта /ɹ/ русским вибрантом /r/.

Что касается супraseгментного уровня, в русском языке были проанализированы неправильная постановка ударения и естественные паузы между слогами. Кроме того, было показано, что в случае с русской интонацией, основным препятствием для носителей иностранного языка является реализация тонов. Говоря об интонационных конструкциях, в русском языке было проанализировано недостаточное выделение интонационного центра. В обоих случаях было продемонстрировано, что иностранцы часто допускают ошибки в использовании интонационных конструкций.

Seznam příloh

- Příloha A: Text k nahrávkám RN1 – RN7
- Příloha B: Text k nahrávkám AN1 – AN7
- Příloha C: Netisknutá příloha – Zvukové nahrávky RN1 – RN7 a AN1 – AN7

Příloha A: Text k nahrávkám RN1 – RN7

Наташа с Иваном посетили вчера центр города. Они погуляли в парке и ходили за покупками. Наташа всё время торопилась и стремилась вперёд. «Поспеш, Иван!» вскрикнула Наташа. «Зачем нам спешить?» спросил Ваня. «Ты знаешь, как женщины любят шоппинг?» До сих пор Иван не знал, но благодаря Наташе, он узнал что-то новое о женщинах. В конце концов, он решил вместо покупок пойти в гости к своему другу. К счастью, он не был грустным. На следующий день когда он снова столкнулся со своей подругой, Наташей, он спросил её: «Сколько часов ты провела в торговом центре?» «Всего лишь, шесть часов.» Ответила Наташа. «Только шесть часов?» Иван вытаращил глаза от удивления.

Transkripce textu

|н'а'т'а'ш'ъ с' _ы'в'а'н'ъм' п'ъ'с'и'т'и'л'и ф'ч'и'р'а ц'э'н'т'р г'о'р'ъд'ъ|| л'н'и' п'ы'гу'л'а'л'и ф' _п'а'р'к'ъ| и' х'а'д'и'л'и з'ъ _п'а'к'у'п'к'ъм'и'|| н'а'т'а'ш'ъ ф'с'о' в'р'э'м'ъ т'ъ'р'а'п'и'л'ъс'| и' с'т'р'и'м'и'л'ъс' ф'п'и'р'о'т'|| п'ъ'с'п'и'ш'ы и'в'а'н|| ф'с'к'р'и'к'ну'л'ъ н'а'т'а'ш'ъ|| з'а'ч'э'м' н'а'м' с'п'и'ш'ы'т'|| с'п'r'а'c'и'л' в'а'н'|| т'ы' з'н'а'ю'ш' к'а'к' ж'э'н'ш':и'н'ы л'у'б'ы'т' ш'о'п'и'н'г'|| д'ъ с'и'х' п'о'р' и'v'а'н' н'ъ _з'н'а'л| н'о' б'л'ъ'г'ъ'д'а'р'а' н'а'т'а'ш'и' | о'н _у'z'н'а'л ш't'o'-t'ъ н'о'v'ъ'j'ъ л _ж'э'н'ш':и'н'ъх'|| ф _к'а'н'ц'э' к'a'н'ц'o'ф'| о'н p'и'ш'ы'л' в'm'э'c'т'ъ п'а'k'у'п'ъ'k' п'a'j't'i' в _г'o'c't'и' к _с'v'ъ'j'i'э'm'у' д'r'у'г'u|| к _ш':a'c't'j'u| о'н н'э _б'ы'л' г'r'у'c'н'ы'м'|| н ^ _c'л'э'д'у'j'uш':и'j' д'э'н' k'a'г'd'a' о'н c'n'o'v'ъ c't'a'k'k'ну'л'c'ъ cъ _c'v'a'j'э'j' п'a'd'r'у'г'ъ'j'| m'n'a'т'а'ш'ы'j'| о'н c'p'r'a'c'и'л' j'i'j'o':| c'k'o'л'k'ъ ч'и'э'c'o'ф' т'ы _п'r'a'v'и'э'л'a' ф _т'a'r'g'o'v'ъм' ц'э'н't'p'ъ|| ф'c'и'э'v'o _л'и'ш'| ш'э'c't' ч'и'э'c'o'ф'|| a't'v'э't'i'л'ъ н'а'т'а'ш'ъ|| т'o'л'k'ъ ш'э'c't' ч'и'э'c'o'ф'|| и'v'а'н' в'ы't'ъ'p'ы'ш'и'л' г'l'a'z'a' a't _y'd'i'э'v'l'э'n'i'j'ъ||

Příloha B: Text k nahrávkám AN1 – AN7

Tom permanently asks Ellen to choose four of her favourite drinks. She is always able to name only three of them. Last time he gave her a glass of water and said: "Do you know how much liquids should a man drink in a day?" She said she didn't, and Tom continued his educative speech: "It is almost three litres a day. Did you drink such an amount yesterday?" "No, I didn't, I was said to skip it to sleep better." "It doesn't make my heart good to see that you don't drink a lot. I think you would concentrate more in case you consume at least two litres of liquids a day."

Transkripce textu

['tɒm 'pɜː.mə.nənt.li ʃ'ɑːsks 'e.lən tə 'tʃuːz 'fɔː r əv hə 'feɪ.və.rɪt 'drɪŋks||
ʃɪ ɪz 'ɔːweɪz '(ə)eɪbl̩ tə neɪm 'əʊn.li θriː əv 'ðəm || 'lɑːst 'taɪm hɪ 'geɪv (h)ər ə
'glɑːs əv 'wɔːtə r ənd 'sed|| dʊ ʃʊ 'nəʊ | haʊ 'mʌtʃ 'lɪkwɪdz ʃəd ə 'mæn
drɪŋk ɪn ə 'deɪ || ʃɪ 'sed 'ʃɪ 'dɪnt | ənd 'tɒm kən.'tɪ.njuːd ɪz 'e.dʒʊk.ə.tɪv 'spiːtʃ
|| ɪt ɪz 'ɔːl.məʊst 'θriː 'liː.təz ə 'deɪ || dɪd ʃə drɪŋk 'sʌtʃ ən ə.'maʊnt 'jest.əd.i || 'nəʊ
aɪ 'dɪnt| aɪ wəz 'sed tə 'skɪp 'ɪt tə 'sliːp 'be.tə || ɪt 'dʌznt 'meɪk maɪ 'hɑːt ʒʊd |tə 'siː ðæt
ʃu dəʊnt 'drɪŋk ə 'lɒt ||aɪ 'θɪŋk |ʃu wəd 'kɒn.sən.treɪt 'mɔː|ɪn 'keɪs ʃu kən.'sjuːm ət 'liːst
'tuː 'liː.təz əv 'lɪ.kwɪdz ə 'deɪ||